

ΠΑΝΔΩΡΑ.

15 ΙΟΥΛΙΟΥ, 1869.

ΤΟΜΟΣ Κ΄.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 464.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΝ ΕΛΒΕΤΙΑΙ ΚΑΙ ΕΛΛΑΔΙ
ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ

ὑπὸ ΓΕΩΡΓΓΙΟΥ ΦΙΝΔΛΟΥ.

Ἡ προϊστορικὴ ἀρχαιολογία ἀνεγνωρίσθη ἐσχάτως ὡς ἐπιστημονικὸς κλάδος, ἕνεκα τῶν ἐν Δανιμαρκίᾳ, Ἐλβετίᾳ καὶ Γαλλίᾳ γενομένων ἀνακαλύψεων. Ἐργαλεῖα ἐκ λίθου πελέκεις καὶ σμίλαις παρεμφερῆ εὐρέθησαν ἐν πάσῃ σχεδὸν χώρᾳ ἢ δ' ὄψις αὐτῶν ἰσχυρὰν ἐνεποίησεν ἐντύπωσιν ἐπὶ τὰ πνεύματα τοῦ λαοῦ διὰ τὸ εἶναι αὐτὰ συχνάκις ἐσηματισμένα ἐκ λίθου ἀνομοίου πρὸς οἰονδήποτε τῶν ἐγγωρίων βράχων ἢ χαλίκων τῆς χώρας, ἐν ἣ εὐρέθησαν. Ἀπὸ τῶν ἀνατολικῶν κατωφερειῶν τῶν Ἰμαλέων μέχρι τῶν πεδιάδων τῆς Γερμανίας ὑποτίθεται ὅτι οἱ λίθοι οὗτοι ἔπεσαν ἐξ οὐρανοῦ. Οἱ Γερμανοὶ καλοῦσιν αὐτοὺς *Donnerkeile*, οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες *κεραυρίους βελούς*, ὁ δὲ κοινὸς λαὸς νῦν ὀνομάζει αὐτοὺς *ἀστροπελέκια*. Τὸ μέγα βᾶρος καὶ ἡ μεταλλικὴ ὄψις τινῶν ἐκ τῶν ἐργαλείων τούτων δεικνύουσιν, ὅτι ἐσηματίσθησαν ἐξ ἀερολίθων ὥστε ἡ ὀνομασία δύναται νὰ ἔχῃ λογικὴν τὴν παραγωγὴν.

Ἡραὶς συλλογὴ καλῶς ἐκλελεγμένων δειγμάτων τῶν λιθίνων τούτων ἐργαλείων, εὐρεθέντων ἐν Δανι-

μαρκίᾳ, ἐστάλη τῇ ἀρχαιολογικῇ ἐταιρίᾳ τῶν Ἀθηνῶν ὑπὸ τῆς Βασιλικῆς τῶν Ἀρχαιολόγων τῆς Ἄρκτου Ἐταιρίας.

Ἡ μικρὰ συλλογὴ, ἡ ἐξ Ἐλβετίας προσενεχθεῖσα τῇ ἀρχαιολογικῇ ἐταιρίᾳ, ἐπρομηθεύθη ὑπ' ἐμοῦ τῇ καλωσύνῃ τοῦ Δόκτορος *Ferdinand Keller*, τοῦ καὶ προέδρου τῆς ἐν Ζουρίχῃ ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρίας, ὅστις ὑπερέχει πάντας εἰς τὸ εἶδος τοῦτο τῆς μαθήσεως, καὶ τῇ τοῦ ἐν *Münchenbuchsee*, παρὰ τῇ Βέρνηῃ Δρ. *Uhlmann*, ὅστις ἐνασχολεῖται εἰς ἐπιπόνους ἐρεῦνας ἀφορώσας τὴν ζωολογίαν (*Fauna*) τῆς περιόδου τῶν λιμναίων κατοικήσεων. Μῆρος τῶν ἀντικειμένων εἶναι ἐκ τῆς *Wangen* τῆς ἐπὶ τοῦ κατωτέρου βραχίονος τῆς λίμνης Κωνσταντίας, τοῦ καλουμένου *Untersee*, μέρος δὲ συνίσταται ἐκ δωρεᾶς γενομένης ὑπὸ τοῦ Δρ. *Uhlmann*, καὶ συνελέγησαν κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς αἵτινες εἰσέτι ἐξακολουθοῦσιν ἐν τῇ μικρᾷ λίμνῃ *Moosseedorf* παρὰ τῇ *Hofwyl*.

Ἀμφότεραι αὐταὶ αἱ τοποθεσίαι ἀνήκουσιν εἰς τὴν ἀρχαίαν λιθίνην περίοδον τῶν λιμναίων κατοικήσεων. Αἱ ὑπὸ τοῦ κ. *Caspar Löhle* γενόμεναι ἀνασκαφαὶ ἐν *Wangen*, ἐξ οὗ ἐπρομηθεύθησαν τὰ ἐν λόγῳ ἀντικείμενα, περιεγράφησαν ὑπὸ τοῦ Δρ. *Keller* «ἐν τοῖς ἀπομνημονεύμασι περὶ τῶν Κελτικῶν κατοικήσεων» (*Keltische Pfahlbauten*), ἅτινα ἐ-

δωρήθησαν τῇ ἐταιρίᾳ καὶ ἀγγλιστὶ ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ τὸν τίτλον «Αἱ λιμναῖαι κατοικίαι τῆς Ἑλβετίας» (The lake dwellings of Switzerland) ὑπὸ τοῦ Δρ. Φερδινάνδου Κέλλερ, μεταφρασθέντα καὶ δημοσιευθέντα ὑπὸ Ἰωάννου Ἐδουάρδου Λη (John Edward Lee. F. S. A. F. G. S.) ἐν Λονδίῳ 1866. Καὶ τὰ μὲν πρῶτα ἀποτελέσματα τῶν ὑπὸ τοῦ Δρ. Uhlmann γενομένων ἀνασκαφῶν παρὰ τῷ Moosseedorfsee ἐδημοσιεύθησαν ἐν ὑπομνήματι κκλουμένῳ «Die Pfahlbau-Alterthümer in Moosseedorf von Alb. John und Joh. Uhlmann. Bern 1857.

Ἀντικείμενά τινα ἀνήκοντα εἰς τὴν λιθίνην περίοδον παρατηρήθησαν ἐν Ἑλλάδι πρὶν εἰσέτι γνωσθῆ ὅτι ταῦτα ἦσαν λείψανα λαοῦ κατοικοῦντος τὴν χώραν ἐν ἐποχαῖς προϊστορικαῖς. Τὰ τεμάχια τοῦ ὄψιανου, τὰ ὁποῖα κατ' ἀρχὰς ὠνομάζοντο κοινῶς ὑπὸ τῶν περιηγητῶν *χάλικες*, καὶ τὰ ὁποῖα εὐρίσκονται διεσπαρμένα ἐπὶ τῆς ἐν Μακροθῶνι Σωροῦ, ἐκαλοῦντο *Περσικοὶ οἰστοί*. Ἡ ὀνομασία αὕτη φαίνεται λαβοῦσα τὴν ἀρχὴν αὐτῆς ἐκ τινος ἰδιοτρόπου ἐφαρμογῆς χωρίου τινὸς τοῦ Ἡρόδοτου (Πολύμνια VII 69), ἐν ᾧ γίνεται μνεῖα λιθίνων οἰστών ἐν χρήσει παρὰ τοῖς ἐν τῷ στρατῷ τοῦ Ξέρξου Αἰθίοψιν, οἵτινες εἶχον βραχέα βέλη ἐκ καλάμου φέροντα ὡς αἰχμῆν λίθινον, τὸν ὁποῖον μετεχειρίζοντο πρὸς σκάλισιν τῶν σφραγίδων των. Ἀλλὰ διατὶ ὁ Δάτις ἐνόμισεν ἐπάναγκες νὰ φέρῃ μετ' ἑαυτοῦ μεγάλας ποσότητας τῶν λιθίνων τούτων οἰστών, ὡς τι ἐδικῶς ἀποτελεσματικὸν κατὰ τῶν ἐν Μακροθῶνι ὀπλιτῶν, εἰσέτι δὲν ἐσαφηνίσθη. Ἀλλ' ὅμως ἐπιδεξιὸς τις περιηγητῆς ὁ κ. Dodwell ἐν ἔτει 1805 λέγει ὅτι εὗρεν «οὐκ ὀλίγους οἰστούς ἐκ μέλανος χάλικος, οἵτινες πιθανὸν ἀνήκον εἰς τὸν Περσικὸν στρατόν.» (A classical and topographical tour through Greece during the years 1801, 1805, 1806, vol. II, p. 159) Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ συνταγματάρχης Λέαςκος (Leake) παρασυρθεὶς ὑπὸ τῆς παραξένου ταύτης ἰδέας, λέγει. (Travels in Northern Greece vol. II, p. 431.) «Ἐνῶ ἤμην ἐνησχολημένος ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ σωροῦ, ὡς καλεῖται ὁ τάφος τῶν Ἀθηναίων, ὁ ὑπηρέτης μου διεσκέδαζε συλλέγων εἰς τοὺς πρόποδας αὐτῆς μέγαν ἀριθμὸν τεμαχίων ἐκ μέλανος χάλικος, ἅτινα τυχαίως ἐφείλκυσαν τὴν προσοχὴν αὐτοῦ. Οἱ χάλικες οὗτοι εἶναι τοσοῦτον πολυπληθεῖς, καὶ κατὰ τὸ φαινόμενον ὡς οἱ τῶν πυροβόλων ὀπλῶν, προὶν τῆς τέχνης, ὥστε δικαιολογοῦμεθα νὰ πιστεύσωμεν, ὅτι ἦσαν οἰστοί, τοὺς ὁποῖους μετεχειρίζοντο οἱ ἐν Μακροθῶνι πολεμήσαντες Πέρσαι, καὶ οἵτινες μετὰ τὴν μάχην συνελήθησαν πανταχόθεν τῆς πεδιάδος καὶ συνετάφησαν μετὰ τῶν Ἀθηναίων. Ὁ Ἡρόδοτος ἱστορεῖ, ὅτι τινὲς τῶν βραβὰ-

ρων ἦσαν ὀπλισμένοι κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον, ἂν καὶ αἱ παρατηρήσεις του ἀναφέρονται οὐχὶ εἰς τὸν στρατὸν τοῦ Δαρείου, ἀλλ' εἰς τὸν τοῦ Ξέρξου. Ἐὰν χάλιξ τοῦ εἶδους τούτου παρήγετο τότε ἐν οἰαδῆποτε τῶν γεινναζόντων μερῶν τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, ἤδη τοῦλάχιστον εἶναι πολλὸ σπάνιος.»

Ὁ Sir William Gell εἰς τὰς ἐν Ἑλλάδι περιόδειας του (Itinerary of Greece. p. 166) ἀναφέρει, ὅτι παρόμοια τεμάχια χάλικος εὐρίσκονται κατὰ τὴν *σχιστὴν ὁδὸν*, ἐνθα ὑπάρχει ὁ τάφος τοῦ Λαίου· προσθετὶ δὲ καὶ αὐτὸς, ὅτι «τοῦτο εἶναι ἴσως ἐπισφράγις τῆς κατὰ τὴν *σχιστὴν ὁδὸν* ἡττης τῶν βραβάρων.» Ἡ μεγάλη ποσότης καὶ τὸ μικρὸν μέγεθος τῶν τεμαχίων τῶν εὐρισκομένων ἐν τῇ ἐν Μακροθῶνι Σωρῷ, ἠδύναντο νὰ παρέξωσι τὸ ἐνδοσίμον, ὅτι οἱ Πέρσαι μετεχειρίσθησαν τοὺς οἰστούς τούτους εἰς τὴν ἐν Μακροθῶνι μάχην, κατ' ἀνδρῶν φερόντων πανοπλίαν· ἐὰν δὲ τὸ πρᾶγμα εἶχεν οὕτως, ἡ δόξα τοῦ Μακροθῶνος θὰ ἦτο ματαία καύχησις. Ὅτι τὰ τεμάχια ταῦτα τοῦ ὄψιανου εἶναι λείψανα προϊστορικῶν χρόνων, ὁμολογεῖται ἤδη παρὰ πάντων.

Ἡ προϊστορικὴ αὕτη περίοδος δύναται μὲν νὰ ὑποδιαίρεθῇ εἰς πολλὰς ἐποχὰς ἢ αἰῶνας, κατὰ τὰς διαφόρους χώρας, ἀλλὰ συνίσταται ἐκ δύο μεγάλων διαίρεσεων, — τῆς *λιθίνης* κυρίως, διαρκούσης τῆς ὁποίας ἡ χρῆσις τοῦ μετάλλου ἦτο ἄγνωστος, καὶ τῆς *μεταλλίνης*, ἥτις ἤρξατο μετὰ τὴν χρῆσιν χαλκίνων ἐργαλείων καὶ διήρκεσε μέχρι οὗ ὁ ὄρεξχος ἀντικατέστησεν ἐντελῶς τὴν χρῆσιν τοῦ λίθου· πᾶσα δὲ μνήμη τῆς λιθίνης περιόδου παντελῶς ἐξέλιπεν· ἡ διαίρεσις αὕτη δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἐκτεινομένη μέχρι τοῦ μυθικοῦ αἰῶνος ἐν Ἑλλάδι.

Αἱ λιμναῖαι κατοικήσεις ἐν Ἑλβετίᾳ παρέσχον τὰ κάλλιστα μέσα πρὸς ἐκμάθησιν τῶν ἠθῶν καὶ τῆς καταστάσεως τῶν λαῶν τῆς χώρας, κατ' ἀμφοτέρως τὰς περιόδους, τὴν τε λιθίνην καὶ τὴν μεταλλίνην τῶν προϊστορικῶν χρόνων. Ἐνταῦθα θέλω δώσει περιγραφὴν τινὰ τῶν λειψάνων τῶν ἀνευρεθέντων ἐν Robenhausen παρὰ τῇ μικρᾷ λίμνῃ τῆς Pfäffikon πλησίον τῆς Ζουρίχης, διότι ἡ θέσις αὕτη παρέχει πληρέστερον τύπον τῶν κατοικήσεων τούτων, ἢ τὰ λείψανα τῆς Moosendorf καὶ Wangen. Ἀνήκουσιν εἰς τὴν αὐτὴν πρωϊαιτάτην περίοδον, καὶ δύνανται νὰ ἐξετασθῶσι λεπτομερῶς ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν, αἵτινες ἐξακολουθοῦσιν εἰσέτι, καὶ εἶχον τὴν εὐκαρίαν νὰ ἐπισκεφθῶ καὶ ἐξετάσω τὰς ιδιότητας αὐτῶν, μετὰ τοῦ κ. Messikommer, ἰδιοκτῆτου καὶ ἀνασκαφῆς, ἀφοῦ μετὰ προσοχῆς εἶχον ἀναγνώσει τὰ ἀπομνημονεύματα τοῦ Δρ. Keller καὶ ἐπισκεφθῇ τὰ μουσεῖα τῆς Ζουρίχης καὶ τοῦ κ. Uhlmann καὶ ἄλλα μέρη ἐνθα εὐρίσκονται πάσσαλοι εἰς τὰς ἀρχικὰς αὐτῶν θέσεις. Ἡ Robenhausen κέκτηται τοῦ

πλεονεκτικῆτος τοῦ παρουσιάζειν τὰ λείψανα τριῶν δικδοχικῶν κατοικήσεων, σχηματισθεῖσων, μετὰ μακρὰ διαλείμματα χρόνου τῆς μιᾶς ἀπὸ τῆς ἄλλης.

Αἱ ἀρχαιόταται κατοικίαι ἐν Robenhausen ἦσαν κατεσκευασμέναι ἐν τῇ λίμνῃ Pfäffikon· ἀλλὰ χρόνον τινὰ μετὰ τὴν κατασκευὴν αὐτῶν τὸ βάθος τοῦ ὕδατος ἤρξατο νὰ μειοῦται διὰ τῆς φυτρώσεως καὶ ἀυξήσεως ὕδατωδῶν φυτῶν, τὸ δ' ἐμβασθὼν τῆς λίμνης ἠλαττώθη διὰ τοῦ σχηματισμοῦ τυρφώδους μάζης ἀνωμάλου ἐκτάσεως ἐπὶ τῶν ὀχθῶν, ἥτις εἶχε ἤδη ἐντελῶς κεκαλυμμένα τὰ λείψανα τῶν τριῶν δικδοχικῶν κατοικήσεων. Ἡ τύρφη αὕτη, ἡ σχηματισθεῖσα ἄνωθεν τῶν λειψάνων τῶν κατοικῶν τῶν οἰκημάτων, ἅτινα ἔπεσαν ἐντὸς τοῦ ὕδατος, ἐχρησίμευσε πρὸς διατήρησιν αὐτῶν. Οἱ πάσσαλοι, ἐφ' ὧν τὰ πρῶτα οἰκήματα ἦσαν κατεσκευασμένα, συνίστανται ἐκ στρογγύλων δένδρων, κυρίως ἐλάτων τεσσάρων περίπου μέτρων τὸ μῆκος καὶ ἐνὸς περίπου δεκατομέτρου τὴν διάμετρον, εἰς ὅζῳ κατὰ τὸ ἐν τῶν ἄκρων πεπονημένων, ἐν μέρει μὲν διὰ τοῦ πυρὸς, ἐν μέρει δὲ δι' ἐργαλείων, ἅτινα ἐκ τοῦ τρόπου τῆς τομῆς φαίνονται ὅτι ἦσαν λίθινοι πελέκεις. Οἱ πάσσαλοι οὗτοι ἦσαν ἐμπεπηγμένοι μέχρις ἡμίσεως μέτρου ἐντὸς τῆς κογχυλώδους ἰλῆος τῆς σχηματιζούσης τὸν πυθμένα τῆς λίμνης. Ἐπὶ τῶν πασσάλων τούτων ἐτίθεντο πλάγια δοκοὶ, αἵτινες συνηρμόζοντο αὐτοῖς δι' ὀδόντων, καὶ ἐπὶ τούτων κατεσκευάζετο εἶδος τι πατώματος ἐκ σανίδων, αἵτινες συνεκρατοῦντο ἐπὶ τῶν πασσάλων καὶ τῶν πλαγίων δοκῶν διὰ ξυλίνων καρφίων. Τὸ ὅλον τοῦ οἰκοδομήματος τούτου πρέπει ν' ἀπῆται μεγάλην ἐργασίαν καὶ κόπον ἐκ μέρους ἀνθρώπων στερουμένων μεταλλίνων ἐργαλείων καὶ μηχανικῶν γνώσεων. Ἐπὶ τοῦ πατώματος τούτου ἐξηπλοῦτο στρώμα ἐκ πηλοῦ πέπατημένου, τεμάχια τοῦ ὁποῖου, φέροντα τοὺς τύπους τῶν σανίδων, ἐφ' ὧν ἐστηρίζετο, διατηρήθησαν σκληρῶντα διὰ τοῦ πυρὸς πρὶν ἢ καταπέσωσιν ἐντὸς τοῦ ὕδατος. Τὰ πλάγια τῶν οἰκημάτων τούτων φαίνεται ὅτι ἦσαν κατεσκευασμένα κιγκλιδοειδῶς καὶ ἠλειμμένα ἐξωθεν μετὰ πηλοῦ, ἵνα ἐμποδίζηται ἡ εἴσοδος τοῦ ψύχους.

Ἡ πρώτη αὕτη κατοικεσία κατεστράφη ὑπὸ πυρὸς, τὰ δὲ λείψανά τῆς ἔπεσαν ἐντὸς τῆς λίμνης ὅπου τὰ βραύτερα αὐτῶν καὶ τὰ ἀδιάλυτα ἐν τῷ ὕδατι, καὶ τὰ δυσκόλως μεταφερόμενα ὑπὸ τῆς κινήσεως τοῦ ὕδατος ἐτάφησαν βαθμηδὸν ἐντὸς μάζης ριζῶν ὕδατωδῶν φυτῶν, τὸ δὲ τοιοῦτον μίγμα σὺν τῷ χρόνῳ μετεβλήθη εἰς τύρφη, σχηματισθέντος οὕτω στρώματος τεσσαράκοντα περίπου ἑκατοστομέτρων παχέος, ὅπερ συνίσταται ἐκ λειψάνων τῆς πρώτης κατοικεσίας· ὡς λ. χ. σίτου, ἄρτου, καρπῶν ἐδωδιμῶν, λίνου, καὶ πανίου ὑφασμένου. Σὺν

τούτοις εὐρέθησαν μεμιγμένοι ἄνθρακες ἐν μεγάλῃ ποσότητι. Τὰ πῆλινα ἀγγεῖα εἶναι ἀγροῖκα καὶ ὁμοῖα τῶν ἐν Wangen, κατεσκευασμένα διὰ τῆς χειρὸς, διότι ὁ τροχὸς τοῦ κεραμῆως ἦτο ἄγνωστος εἰς τοὺς λαοὺς τοὺς οἰκοῦντας τὰ λιμναῖα οἰκήματα τῆς Ἑλβετίας. Ἐκ τῶν ἀνευρεθέντων πετρῶν τῶν ἐστιῶν, συμπεραίνεται τό τε μέγεθος καὶ ἡ διάταξις τῶν οἰκιῶν. Εὐρέθησαν προσέτι ἀκονόλιθοι πρὸς ἀκόνισμα τῶν λιθίνων ἐργαλείων καὶ τινες λίθοι, δι' ὧν ἐκοπάνιζον τοὺς πρὸς κατασκευὴν ἄρτου χρῆσιμους δημητριακοὺς καρπούς· διότι ὁ χειρόμυλος δὲν εἶχεν εἰσέτι ἐπινοηθῆ, τὰ δὲ τεμάχια τοῦ ἀπνηθηρωμένου ἄρτου, τὰ ὁποῖα εὐρέθησαν, συνίσταντο ἐκ κεκοπανισμένου σίτου μεμιγμένου μετὰ πιτύρων.

Μικρὰ περίοδος χρόνου φαίνεται ὅτι παρήλθεν ἀπὸ τῆς πυρπολήσεως τῆς πρώτης ταύτης κατοικεσίας, μέχρι τῆς ἰδρύσεως δευτέρας ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ μέρους, διότι τὸ στρώμα τῆς τύρφης τὸ ὁποῖον εἶναι ἐνὸς περίπου μέτρου τὸ πάχος, ἔσχε καιρὸν νὰ σχηματισθῇ.

Μετὰ παρέλευσιν μικροῦ χρονικοῦ διαλείμματος ἐσχηματίσθη δευτέρα κατοικεσία ἐπὶ τῆς αὐτῆς θέσεως, ἥτις κτείχεται ὑπὸ τῶν ἀρχαιοτέρων οἰκημάτων. Οἱ πάσσαλοι τῆς κατοικεσίας ταύτης ἦσαν ὡς οἱ τῆς προτεταίας στρογγύλοι, καὶ ἐξ ἐλάτης, καὶ σχεδὸν ἰσομεγέθεις μετ' ἐκείνους, καὶ ἦσαν ἐμπεπηγμένοι ἐντὸς τῆς κογχυλώδους ἰλῆος, ἥτις ἀρχικῶς ἐσχημάτιζε τὸν πυθμένα τῆς λίμνης, ἀλλὰ δὲν εἰσέδουν ἐν αὐτῇ πλέον τοῦ ἐνὸς δεκατομέτρου. Ἡ δευτέρα αὕτη κατοικεσία ἦτο στερεώτερον τῆς προτεταίας κατεσκευασμένη· οἱ πάσσαλοι πολυπληθέστεροι ἐν ἴσῳ διαστήματι, αἱ δὲ πλάγια δοκοὶ, αἱ συγκρατοῦσαι αὐτοὺς πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ πατώματος ἰσχυρότεροι. Ὁ ἀριθμὸς τῶν οἰκημάτων πρέπει νὰ ἦτο οὐχὶ μικρὸς· διότι ὑπολογίζεται ὅτι ὑπεστηρίζοντο ὑπὸ περίπου 100,000 πασσάλων. Λείψανα τῆς κατοικεσίας ταύτης εὐρέθησαν πεσόντα ἢ ριφθέντα ἐντὸς τῆς λίμνης ὡς ἄχρηστα κατὰ τὴν ὑπαρξίν αὐτῆς, καὶ ἐπικαθίσταντα ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς τύρφης τῆς συσσωρευθείσης ἐπὶ τῶν λειψάνων τῆς πρώτης κατοικεσίας, καὶ σχηματίσαντα οὕτω τὸν πυθμένα τῆς λίμνης. Ἡ συσσωρευσις τῆς τύρφης, ἥτις ἐγένετο κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς κατοικεσίας ταύτης καταδεικνύει, ὅτι αὕτη διήρκεσεν ἐπὶ μακρὰν περίοδον χρόνου. Ἐν τῇ φυτικῇ ταύτῃ ὕλῃ τὰ περιττώματα τῶν ζώων τῶν κατοικήσεων διετηρήθησαν, ἔτι δὲ μέγας ἀριθμὸς σπόρων μῆλων (pyrus malus), κερασιῶν (prunus padus), βατομῶρων (rubus idaeus) καὶ κελυφῶν λεπτοκαρύων. Ἡ κόπρος προσέτι βοῶν, χοίρων, προβάτων καὶ αἰγῶν ἀνεκαλύφθη μεμιγμένη μετὰ τῶν λειψάνων τοῦ ἄχρῳου καὶ τῶν βρῶν τοῦ ὑποστρώματος αὐτῶν.

Ἡ δευτέρα αὕτη κατοικεσίαι καταστράφη, ὡπως καὶ ἡ πρώτη διὰ πυρός· ἡ δ' ἀπηνθηρακωμένη κατάστασις τοῦ ἄνω μέρους τῶν πασσάλων μαρτυρεῖ τὴν ἰσχὺν τῆς πυρκαϊᾶς. Τὰ λείψανα σχηματίζουνε στρώμα συγκείμενον ἐξ ἀνθράκων, πατώματος ἐψημένου πηλοῦ, λίθων ἔτιτων, ἀκονολίθων πρὸς ἀκόμισιν λιθίνων ἐργαλείων, λίθων πρὸς κοπᾶνισιν δημοτικῶν κερπῶν, ἐξ ἐργαλείων ἐκ λίθου, κεράτων, καὶ ὄστων, βικρυδίων πρὸς ὑφανσιν καὶ κλωσιν, πηλίνων ἀγγείων, μεγάλης ποσότητος λίνου, δικτύων πρὸς ἀλίευσιν, τεμαχίων λεπτοῦ λινοῦ ὑφάσματος, ἀρτου κατασκευασμένου ἐκ κεκοπασμένων δημοτικῶν κερπῶν, σίτου, κριθῆς, κελυφῶν λεπτοκκρύων, σπόρων μήλων, βατομύρων καὶ χαμοκεράσων, πυρήνων κερσιῶν καὶ θαλασσίων, βελλωνίων ὕδατῶδους τινὸς φυτοῦ, *Iraia palans* καλουμένου, τὸ ὁποῖον δὲν ὑπάρχει πλέον ἐν Ἑλβετίᾳ, καὶ ἄλλων κερπῶν προσέτι μεγάλης ποσότητος βελλωνίων πρὸς τροφήν κτηνῶν καὶ χοίρων. Τὰ λίθινα ἐργαλεῖα τῆς κατοικεσίας ταύτης εἶναι συχνάκις ἐστιλβωμένα καὶ μετὰ πλείονος φροντίδος καὶ κόπου διασκευασμένα ἢ τὰ τῆς πρώτης· ἀλλ' οὐδὲν ἔχον μεταλλοῦ ἀνευρέθη. Τὸ στρώμα τοῦτο τῶν λειψάνων εἶναι παχύτερον τοῦ τῆς πρώτης κατοικεσίας.

Μακρὸν μετὰ τοῦτο φαίνεται ὅτι παρήλθε χρονικὸν διάστημα μέχρι τῆς κατοχῆς τῆς θέσεως ταύτης ὑπὸ ἄλλης οὐχὶ εὐκαταφρονήτου κατοικεσίας, ἂν καὶ τὰ οἰκήματα πιθανὸν νὰ ἦσαν ὀλίγα καὶ διεσπαρμένα ἀπ' ἀλλήλων. Στρώμα τύρφης ἐνὸς περὶπου μέτρου τὸ πάχος συνσωρευθὲν ἐκ νέου ἐπὶ τῶν λειψάνων τῆς πυρκαϊᾶς τῆς ἀποτεφρωσάσης τὴν δευτέραν ταύτην κατοικεσίαν· εἰς ταύτην δὲ, ὡς καὶ εἰς τὴν ἐπιβροχὴν τοῦ πυρός ὀφειλομένη τὴν θαυμαστὴν διατήρησιν, εἰς ἣν ἡ τροφή τῶν κατοίκων τῆς καὶ τὰ λείψανα τῆς φιλοπονίας των εὐρέθησαν.

Τὰ ὕδατα τῆς λίμνης πρέπει νὰ ἔγειναν ἤδη πολὺ ῥιχὰ ἀνωθεν τῆς τύρφης τῆς καλυπτούσης τὴν δευτέραν κατοικεσίαν καὶ εἰς τινὰ μέρη ἴσως νὰ μετεβλήθησαν εἰς ἔλη μᾶλλον. Τρίτη τις κατοικεσία ἐσχηματίσθη ἀμέσως ἀνωθεν τῶν δύο, τῶν ὑπὸ τοῦ πυρός καταστραφείσων. Οἱ δὲ πάσσαλοι αὐτῆς εἰσὶν ἐκ δρυῶν διεσχισμένων εἰς τεμάχια γωνιώδη, ἐνὸς περὶπου δεκατομέτρου τὸ πλάτος ἐφ' ἐκάστης πλευρᾶς. Οἱ δρύινοι οὗτοι πάσσαλοι καίτοι ἰσχυρότεροι καὶ ὀξύτεροι τῶν στρογγύλων πασσάλων τῶν προγενεστέρων κατοικεσιῶν, φθάνουσι μόνον μέχρι τῆς κοιτίδος, ἧτοι στρώματος τῆς τύρφης, τοῦ σχηματισθέντος ἐπὶ τῶν λειψάνων τῆς πρώτης κατοικεσίας. Ἡ κατοικεσία αὕτη ἐγκατελείφθη πιθανὸν ὑπ' αὐτῶν τῶν κατοίκων, ἕνεκα τῆς αὐξήσεως τῆς τύρφης, ἧτις κατέστησε τὸ ὕδωρ στάσιμον καὶ τὸ μέρος νοσηρὸν, καὶ τῆς ἐπισωρεύσεως ἀποσυντεθειμένων ὑ-

λῶν περίξ καὶ ὑπὸ τὰς οἰκίας· διότι οὐδὲν ἔχον πυρός ἢ βίας εὐρέθη μετὰ τῶν λειψάνων τῆς. Ἐκτὸς τούτου, ἡ θέσις δὲν πρεῖχε πλέον οὐδεμίαν εὐκολίαν πρὸς ἀμυναν, διότι εὐκόλως ἠδύνατό τις νὰ τὴν πλησιάσῃ τὴν νύκτα ἢ καὶ τὴν ἡμέραν διὰ τοῦ ἔλους. Τὰ λείψανα ἐπομένως τῆς κατοικεσίας ταύτης οὔτε τόσο πολυάριθμα εἶναι, οὔτε τόσο διαφέροντα, ὅσον τὰ τῶν προγενεστέρων. Ἀποδεικνύουσι μόνον, ὅτι τὸ μέταλλον ἦτο γνωστὸν καὶ ὅτι ἡ χρῆσις του καθίστατο ἤδη γενικὴ, ἐν ὧσφ διήρκει αὕτη ἡ κατοικεσία· φαίνεται δὲ ὅτι ἤρξαστο αὕτη ὅτε ἡ λιθίνη περίοδος εἶχε φθάσει τὴν ὑψίστην αὐτῆς ἐντέλειαν, καὶ διήρκεισε ἕως οὗ ἡ χρῆσις τοῦ ὄρειχάλκου εἰσῆχθη καὶ ἐργαλεῖα ἐξ αὐτοῦ κατασκευάζοντο ὑπὸ τῶν κατοίκων.

Πολλὰ πράγματα ἀνευρεθέντα δεικνύουσιν ὅτι οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἦσαν προκεχωρημένοι εἰς τὴν γνῶσιν τῶν τεχνῶν, καὶ ὅτι εἶχον συγκοινωνίαν τινὰ μετὰ μεμακρυσμένων τινῶν χωρῶν, ὡς λ. γ. λίθινα ἐργαλεῖα, τὰ ὁποῖα ὑποτίθενται ὅτι ἐφῆρθησαν εἰς τὴν Ἑλβετίαν ἐξ Αἰγύπτου καὶ Ἀσίας, καὶ ὄφται, ἢ νεφρίται λίθοι κελῶς ἐφηρμοσμένοι εἰς κοτύλας καὶ *labidas* ἐξ ἐλεφοκέρατος. Τὰ ἐκ πηλοῦ ἀγγεῖα φαίνονται τεχνικώτερα καὶ κάλλιον ἐψημένα. Ἀνεκαλύφθησαν προσέτι πῆλινα χοάνα ἢ χυτήρια μετὰ περιτωμάτων ἀναλελυμένου ὄρειχάλκου κεκολυμένων ἐν αὐτοῖς, καὶ βῶλοι χαλκοῦ καὶ τεμαχια κασσιτέρου. Τὰ χυτήρια ταῦτα ἔχουσι χερούλια, διὰ τῶν ὁποῖων ἀπεσύροντο ἀπὸ τοῦ πυρός· ὁ δὲ πηλὸς, ἐξ ὧν εἶναι κατασκευασμένα, εἶναι μεμιγμένος μετὰ ἱππείας κόπρου, καθ' ὃν τρόπον ἤδη κατασκευάζονται οἱ πρὸς χύσιν ὄρειχάλκου τύποι.

Ἡ γνῶσις αὕτη τῆς ἐπιστημονικωτάτης συνθέσεως τῶν χυτηρίων, ὡς καὶ τὰ ἐκ νεφρίτου ἐργαλεῖα δέον νὰ εἰσῆχθησαν ἐξῴθεν, ὡς εἰσῆγετο καὶ ὁ κασσιτέρος ὁ χρησιμῶν πρὸς κατασκευὴν τοῦ ὄρειχάλκου.

Οὐδὲν ἐργαλεῖον ἢ κόσμημα ἐξ ὄρειχάλκου ἢ ἄλλου τινὸς μετάλλου εὐρέθη, νομίζω, μετὰ τῶν ἐν *Robenhansen* λειψάνων τῆς τρίτης κατοικεσίας, ὅπερ δύναται νὰ ἐκληφθῇ ὡς ἀπόδειξις, ὅτι τὸ μέταλλον εἶχε τοιαύτην ἀξίαν, ὥστε ἐτηρεῖτο μετὰ πολλῆς φροντίδος· ἐπομένως πᾶν τὸ ἐξ αὐτοῦ κατασκευαζόμενον σπανιώτατα ἐχάνατο.

Τὰ σπουδαιότατα τῶν ζητημάτων τῶν συνεχόμενων μετὰ τῆς λιθίνης περιόδου, ἐν πάσῃ χώρᾳ, εἶναι πότε ἤρξαστο αὕτη καὶ πότε ἔληξεν. Ἀλλὰ μέχρι τοῦδε οὐδεμία ἀπόδειξις, πρὸς ὅσον ἐνεστὶν ἀκριβέστερον προσδιορισμὸν τῆς χρονολογίας τῆς περιόδου ταύτης, καὶ ἐν αὐτῇ ἔτι τῇ Ἑλβετίᾳ, ἐνθὰ τὰ διδόμενα εἶναι ἀφθονώτατα, ἐξήχθη. Ἰπάρχει ὁμοῦς εὐλογημένης λόγος ὡπως συμπεράνωμεν, ὅτι ἡ ἐν *Robenhansen* τρίτη κατοικεσία πρέπει νὰ ἔγ-

κατελείφθη ἐξακόσια καὶ ἐπέκεινα ἔτη πρὸ Χριστοῦ. Τὸ ἐμπόριον, τὸ ὁποῖον εἰσέδυσεν ἐν Ἑλβετίᾳ ἐκ τῶν Ἑτρούσκων καὶ τῆς ἐν *Μασσαλίας* Ἑλληνικῆς ἀποικίας, δὲν μᾶς ἐπιτρέπει νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ὁ εῖρηχάκος ἦτο σπανιώτατος μετὰ τὸν ἑβδόμον π. Χ. αἰῶνα.

Πόσαι γενεαὶ ἢ αἰῶνες ἐχρηιάσθησαν πρὸς σχηματισμὸν τύρφης ἐνὸς μέτρου ἀνωθεν τῶν λειψάνων τῆς δευτέρας κατοικεσίας, πόσον ἡ δευτέρα διήρκεσε, καὶ πόσος πάλιν χρόνος ἐχρηιάσθη ἵνα σχηματισθῇ ἢ τὰ λείψανα τῆς πρώτης κατοικεσίας καλύπτουσα, εἶναι ζητήματα, ἃτινα δύναται νὰ λυθῶσι μόνον διὰ μελετημένων ἐπιστημονικῶν ἐρευνῶν καὶ ἀκριβοῦς σπουδῆς τοπικῶν περιστάσεων. Ἀλλ' ἂν ἡ μετὰ τῆς ἐνάρξεως τῆς πρώτης, καὶ τῆς ἐγκαταλείψεως τῆς τρίτης κατοικεσίας περιόδου εἶναι χιλίων ἢ δισχιλίων ἐτῶν, οὐδεμία ὑπάρχει ἀμφισβησία, ὅτι ἐνταῦθα ἔχομεν ἐνδείξεις μακρᾶς τινος περιόδου ὑπάρξεως τοῦ ἀνθρώπου, καὶ τῶν ἐξῆς καὶ τῆς ζωῆς αὐτοῦ κατὰ τοὺς προϊστορικοὺς αἰῶνας.

Τὰ ὄστα ζῶων μὴ ὑπαρχόντων ἤδη ἐν Ἑλβετίᾳ, ὡς λ. γ. τοῦ πρωτογενέους (*Bos primigenius*) τοῦ Βίσωνος βοῦς (*Bos Bison*) τῆς ἀλλομένης Δορκάδος, ἡτοι ἐλάφου (*Cervus alces*) καὶ τοῦ Κάστορος (*Castor fiber*) εὐρίσκονται ἐν μεγάλῃ ποσότητι καὶ ὅταν τελευταῖον ὁ ἀρχιγενὴς βοῦς ἐξημερώθῃ· εὐρίσκονται προσέτι εἶδη βοῶν, χοίρων καὶ κυνῶν διαφόρων τῶν ἤδη ὑπαρχόντων. Τὰ γεγονότα ταῦτα ἀναφέρονται εἰς τὸ σύγγραμμα τοῦ Καθηγητοῦ *Rütimeyer* ἐκ Βασιλείας. *Die Fauna der Pfahlbauten in der Schweiz Untersuchungen über die Geschichte der wilden und Haus-säugethiere Mitteleuropas mit holzschnitten und 6. Tafeln Abbildungen*, Basel 1864.

Εἰς ὅ,τι ὁμοῦς ἰδίως ἐπιθυμῶ νὰ ἐπιστήσω τὴν προσοχὴν τοῦ ἀναγνώστου εἶναι ἡ προϊστορικὴ περίοδος ἐν Ἑλλάδι. Ὄταν ἐξετάζωμεν τὸν ἀρχαιολογικὸν πλοῦτον τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὴν ἱστορικὴν αὐτῆς περίοδον, ἔτι καὶ δι' ἐπιπολαίου ἐξετάσεως τοῦ ἰδιαίτερου ἡμῶν μουσείου, δὲν ἐξίπαζόμεθα διὰ τὴν μικρὰν προσοχὴν, ἣν οἱ ἄνθρωποι ἐπέστησαν εἰς τὰ προϊστορικά λείψανα, καὶ τοὶ ἡ ὑπαρξίς των δὲν ἐμεινεν ἀπαρτήρητος. Περὶ τῶν ἐν Τύρινθι καὶ Λυκοσοῦρᾳ λειψάνων, δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι ἀνήκουσιν εἰς περίοδον, ἧτις συνέχει τὴν προϊστορικὴν μετὰ τῆς μυθικοῖστορικῆς. Ἡ προσοχή μου, κατὰ πρότερον, ἐστράφη πρὸς τινὰ μικρὰ τεμάχια ὄψιανου τεχνέντως καταργασμένα, τὰ ὁποῖα εὐρίσκονται ἐν ἀφθονίᾳ ἐν τοῖς χώμασι τοῖς ἀποτελοῦσι τὴν ἐν *Μαραθῶνι* Σωρὸν, καὶ τὰ ὁποῖα οἱ προμνημονευθέντες διακεκριμένοι περιηγητὰ ἐξέλαβον ὡς περσικοὺς δι-

στούς· τὰ τεμάχια ταῦτα ἀνήκουσιν εἰς τὴν προϊστορικὴν περίοδον· τοῦτο δ' ἀποδεικνύεται ἐκ τούτου, ὅτι ἀπαντῶνται καὶ εἰς ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδος καὶ ταῖς νήσοις τοῦ ἀρχιπελάγους. Τὸ 1836 ἀνεκάλυψε τὸ κατὰ τὸ Πικέρμι εὐρὺ στρώμα τῶν ἀπολιθωμένων ὄστων, περιέρχος καὶ πολύτιμος συλλογὴ τῶν ὁποῖων εὐρίσκεται ἐν τῷ *Μουσείῳ* τῆς Φυσικῆς ἱστορίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ. Ἡ πρώτη ἐπιστημονικὴ καὶ ἐμπειριστικῶς περιγραφή τῶν ἀξιολόγων τούτων λειψάνων ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ ἐκ Μονάχου καθηγητοῦ κ. *Roth*, καὶ κατόπιν περιεγράφησαν ἐν τῷ λαμτρῷ συγγραμμάτι τοῦ κ. *A. Gaudry*, τοῦ ἐπιγραφόμενου «*Animaux fossiles et géologie de l'Attique.*»

Ἐν σημειώσει δέ τινι περὶ τῶν ἀνακαλύψεων τούτων, ἧτις ἀνεγνώσθη ἐν τινι συνεδρίᾳ τῆς Ἑταιρίας τῆς Φυσικῆς ἱστορίας τῶν Ἀθηνῶν τὴν 1/13 Δεκεμβρίου 1836 παρετήρησα τὰ ἐξῆς· «Ὁφειλοῦμαι ἀπὸ τὴν εὐκαιρίαν ταύτην νὰ προσφέρω εἰς τὴν Ἑταιρίαν ὀλίγα δείγματα χαλίκων, οἱ ὁποῖοι ὀνομάζοντο κοινῶς *Περσικὰ αἰχμά* ἐκ τῆς σῶρου τοῦ *Μαραθῶνος*, ἐκ τῶν Λιοσιῶν, ἐκ τοῦ *Κακοσιάλεσι* καὶ ἐκ τοῦ πλησίου τῶν *Τραχῶνων* Ἁγίου Κοσμᾶ. Ὄταν δὲ τὸ περὶ τῆς ἐν *Μαραθῶνι μάχης* ὑπόμνημά μου, τὸ ὁποῖον ἀνεγνώσθη ἐνώπιον τῆς Βασιλικῆς Φιλολογικῆς Ἑταιρίας τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1838, ἐδημοσιεύθη (*Transactions of the Royal Society of Literature first series vol. III. p. 393.*) προσέθηκα σημειώσιν τινὰ περὶ τῶν ἐκ πυρίτου λίθου τεμαχίων τῶν καλουμένων *Περσικῶν δίστων* καὶ εὐρισκομένων ἐν τῇ ἐν *Μαραθῶνι* Σωρῇ. Ἐν τῇ σημειώσει ταύτῃ ἀναφέρω, ὅτι τὰ τεμάχια ταῦτα τοῦ ὄψιανου (διότι δὲν εἶναι πυρίτις) ἀνεμίχθησαν μετὰ τῶν χωμάτων τῶν συσσωρευθέντων κατὰ τὴν ἀνεγερσιν τῆς σῶρου ἐπὶ τῶν λειψάνων τῶν ἐν *Μαραθῶνι* πεσόντων, καὶ ὅτι ὅμοιοι λίθοι εὐρίσκονται συχνάκις διεσπαρμένοι ἐπὶ τινῶν μικρῶν διαστημάτων εἰς πολλὰ μέρη τῆς Ἀττικῆς καὶ ὅλης τῆς Ἑλλάδος. Ἀναφέρω προσέτι, ὅτι ἀπέκτησα διάφορα ὠραία δείγματα ἐν τῇ νήσῳ *Θήρα*, ἃτινα εὐρίσκονται ἐν τῇ κατοχῇ μου.

Ἐκτοτε συνέλεξα ὀλίγα τινὰ δείγματα λιθίνων πελέκων ἢ σμιλῶν ὁμοίων τῶν ἐν ταῖς *λιμναίαις* κατοικεσίαις τῆς Ἑλβετίας, καὶ κοινῶς καλουμένων *ἀστροπελέκων*. Ὄμοια συλλογὴ τοιοῦτων γενομένη ὑπὸ τοῦ κ. *Χέλδριχι* ἐκ τῆς νήσου *Εὐβοίας*, εὐρίσκεται ἐν τῷ *Μουσείῳ* τῆς Φυσικῆς ἱστορίας.

Ἐν *Δανιμαρκίᾳ* καὶ *Ἑλβετίᾳ* λίθινα ἐργαλεῖα εἶναι πολυπληθέστατα. Τὸ *Μουσεῖον* τῆς *Δανιμαρκίας* λέγεται ὅτι περιέχει 30,000, ἐκτὸς τῶν πολυαριθμῶν δειγμάτων, διὰ τῶν ὁποῖων ἡ γενναιοδωρῆς τῶν *Δανῶν* ἀρχαιολόγων ἐπλούτισεν ἄλλας χώρας. Τὸ

Μουσείον τῆς Στοχολίας περιέχει 15—16,000. Ἄν ἠδυνήθην νά πληροφορηθῶ περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐν τοῖς μουσείοις τῆς Ἑλβετίας περιεχομένων λιθίνων ἐργαλείων. Ἐγὼ αὐτὸς εἶδον ἐν Ἑλβετία χιλιάδας τινὰς πελέκων καὶ σμιλῶν, ἀλλ' ὀλίγας ἐπεσκέφθην ἐκ τῶν πλουσιωτάτων συλλογῶν τοῦ εἰδους τούτου.

Τὸ Μουσείον τῆς Βασιλικῆς Ἱρλανδικῆς Ἀκαδημίας περιέχει 2,000 λιθίνα ἐργαλεῖα· πολλὰ δὲ προσέτι εὐρίσκονται εἰς πολλὰς ἰδιωτικὰς καὶ δημοσίας συλλογὰς ἀρχαιοτήτων ἐν τῇ Μεγ. Βρετανίᾳ καὶ Γαλλίᾳ. Ἀξιόλογος εἶναι προσέτι ἡ συλλογὴ λιθίνων ἐργαλείων ἢ ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «Histoire du Travail», ἣτις ἐξετέθη ἐν τῇ μεγάλῃ Γαλλικῇ ἐκθέσει τοῦ 1867.

Οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι καὶ ἐν Ἑλλάδι ὑπῆρξε λιθίνῃ περίοδος, διότι πανταχοῦ τῆς χώρας ἀπαντῶνται τεμάχια ὀψιανῶ λίθου· ὅτι διήρκεσαν ἐπὶ πολὺν χρόνον, καὶ ὅτι κατ' αὐτὴν οἱ ἄνθρωποι εἶχον συγκοινωνίαν τινὰ μετ' ἄλλων ἀπομακρυσμένων τόπων διὰ τῆς ξηρᾶς καὶ θαλάσσης. Ὀψιανὸς λίθος δὲν εὐρέθη, νομίζω, εἰς οὐδὲν μέρος τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, οὔτε εἰς τὰς νήσους, ἐκτὸς τῆς Μύλου καὶ Κιμιώλου ὅπου ἀπαντᾶται ἐν ἀφθονίᾳ. Εὐρέθησαν προσέτι ἐν Ἑλλάδι μικρὰ τινὰ καλῶς ἐξεργασμένα ἐργαλεῖα ἐκ νεφρίτου, ἀκριβῶς ὅμοια τοῖς ἐν Ἑλβετία εὐρεθεῖσι· πιστεύεται δὲ ὅτι ὁ λίθος, ὅπως καὶ τὰ ἐν Ἑλβετία εὐρεθέντα τεμάχια, μετηνέχθη ἐκ τῆς Ἀσίας ἢ τῆς Αἰγύπτου.

Ὅτι λιμναῖαι κατοικεσαὶ ὑπῆρχον ἐν Μακεδονίᾳ μέχρις αὐτῶν τῶν ἱστορικῶν χρόνων πληροφοροῦμεθα περὶ τούτου ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου (Τερψιχόρη V. 16.), ὅστις ἱστορεῖ, ὅτι οἱ Παίωνες κατεσκευάζον οἰκίας ἐπὶ πασσάλων ἐν τῇ λίμνῃ Πρασιάδι.

Ἰδοὺ τὸ χωρίον ὅπως παρεφράσθη ὑπὸ τοῦ Ραδινοῦ·

«Οἱ δὲ κατοικοῦντες περὶ τὸ Πάγγαιον ὄρος καὶ οἱ περὶ τὴν Πρασιάδα λίμνην ποτὲ δὲν ἐκυριεύθησαν ἀπὸ τῶν Μεγάβαζον. Ἐπάσχισε δὲ νά κυριεύσῃ καὶ τοὺς κατοικημένους μέσα εἰς τὴν λίμνην, τῶν δ' ἐπιτῶν αἱ κατοικίαι εἶναι τοιαύται. Εἰς τὴν μέσην τῆς λίμνης στήνουσι σταυροὺς ὕψηλους, καὶ ἐπάνω αὐτῶν ζεύγουσι σανίδια, κάμνοντες καὶ εἰσοδὸν γένην ἀπὸ τὴν ξηρὰν μετὰ μίαν γέφυραν. Αὐτοὺς δὲ τοὺς σταυροὺς, τοὺς ὑποστηρίζοντας τὰ σανίδια, ἐστήσαν κατ' ἀρχὰς κοινῶς ὅλοι οἱ πολῖται. Μετὰ ταῦτα ὁ μὲν τοὺς στήνουσι ἀκολουθοῦντες νόμον τινὰ τοιοῦτον. Ὅσῳκις νυμφεύεται τις (λαμβάνει δὲ καθεὶς πολλὰς γυναίκας) φέρων ἀπὸ τὸ ὄρος τὸ ὀνομαζόμενον Ὀρβηλον τρεῖς σταυροὺς, τοὺς στήνει ὑποκάτω. Κατοικοῦσι δὲ τοιοῦτοτρόπως. Ὁ καθεὶς ἔχει ἐπάνω εἰς τὰ σανίδια ταῦτα καλύβην, εἰς τὴν ὁποίαν

ζῆ, καὶ θύραν καταπακτὴν, ἢ ὁποία ἀπὸ τὰ σανίδια ἐκβάνει κάτω εἰς τὴν λίμνην. Τὰ δὲ μικρὰ παιδία δένουσι μετ' ἀποστῆρας ἀπὸ τὸν πόδα, φοβούμενοι μὴ κτακυλισθῶσι. Χόρτον δὲ εἰς τοὺς ἵππους καὶ εἰς τὰ ὑποζύγια δίδουσι ὄψαρια. Ἐχουσι δὲ τόσον πλῆθος, ὥστε, ὅταν ἀνακλινή τὴν καταπακτὴν θύραν, ἀρίνει μετ' ἀποστῆρας εἰς τὴν λίμνην σπυρίδα εὐκαιρον, καὶ περιμεύειν ὀλίγην ὄραν τὴν ἀνασύρει γεμάτην ὄψαρια. Εἶναι δὲ δύο γένη τῶν ὄψαριων, τὰ ὁποία ὀνομάζουσι πάπρακας καὶ τίλιννας. Ἡ Πρασιὰς λίμνη τοῦ Ἡροδότου εἶναι τὸ λιμνῶδες τοῦ Στρυμόνος (Θουκυδ. V. 7) ἢ δὲ Κερκινίτις τοῦ Ἀρβιανῶ (Ἀναβ. 1. II. § 3) ἢ δὲ καλεῖται Ταχυνός ἐκ τίνος χωρίου εἰς τὴν δυτικὴν ὀχθὴν τῆς λίμνης κειμένου. Τὰ ἰχθυοτροφεῖα εἶναι εἰσέτι μεγάλης ἀξίας· οἱ δὲ ἰχθύς οἱ νῦν ἐκεῖ κυρίως ἀγρευόμενοι πρὸς πώλησιν, εἶναι κυρίως (σκάρπαι), ἄνθια καὶ ἐγγέλις. (Leake travels in Northern Greece vol. III. p. 198)

Ἡ περιγραφή αὕτη τοῦ Ἡροδότου περὶ τῶν λιμναίων κατοικήσεων τῶν Παϊόνων διεύγειρε τὴν ἐπιθυμίαν τῶν Ἑλβετῶν καὶ Ἀγγλῶν ἀρχαιολόγων, καὶ τοὺς ἐκίνησεν ὅπως ἐξετάσωσι προσεκτικῶς ἴσως ἀνακαλύψωσιν ἴχνη τινὰ τῶν κατοικήσεων τούτων εἰσέτι σωζόμενα, ὡς ἐν ταῖς λίμναις τῆς Ἑλβετίας.

Ἐν ὄλαις ταῖς λίμναις τῆς Ἑλλάδος καὶ Μακεδονίας ὑπάρχει περισσοτέρᾳ συσσωρεύσει χωμάτων παρασυρθέντων ἐκ τῶν ὁρέων ὑπὸ τῶν ὑδάτων, ἢ ἐν ταῖς βορείαις λίμναις· ἀλλὰ προσεκτικὴ τις ἐξέτασις τῶν ὀχθῶν αὐτῶν ὑπ' ἀνδρῶν ἐπιστημόνων καὶ ἐμπειρῶν, θὰ φέρῃ πιθανὸν εἰς φῶς τινὰς ἀνακαλύψεις μεγάλης σπουδαιότητος. Καὶ πραγματικῶς ἀπεφασίσθη ν' ἀποσταλῶσιν ἄνδρες ἵνα ἐρευνήσωσι πρὸς ἀνεύρεσιν οἰκημάτων ἐπὶ τῆς λίμνης Πρασιάδος, τῆς ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου μνημονευομένης· ἀλλ' ἀτυχῶς τὸ σχέδιον τοῦτο καθίσταται ἀπραγματοποίητον, ἔνεκα τοῦ ἀώρου θανάτου τοῦ K. C. Adolphe Morlot, ἱκανοῦ Ἑλβετοῦ ἀρχαιολόγου, ὅστις ἠλπίζετο, ὅτι ἤθελεν ἀναδεχθῆ νά διευθύνῃ τὴν ἐπιστημονικὴν ταύτην ἐπιχείρησιν.

Πολυάριθμοι λίμναι ἐν Ἑλλάδι εἶναι ἄξιαι προσεκτικῆς ἐξετάσεως· διότι, ἐπειδὴ ὑπάρχουσιν ἐνδείξεις μεγάλου πληθυσμοῦ καθ' ὅλην τὴν χώραν, κατὰ τὴν λιθίνην περίοδον, εἶναι πιθανόν ὅτι ὑπῆρχον ἐν ὄλαις ταῖς τοῦ γλυκεῶς ὕδατος λίμναις καὶ τοῖς ἔλαισι λιμναῖαι κατοικεσῶσαι ὅμοιαι τῶν ἐν Ἑλβετία καὶ τῇ λίμνῃ Πρασιάδι, καθόσον παρέχον τὴν εὐχερηστάτην προφύλαξιν τῶν γυναικῶν καὶ τέκνων ἀπὸ τῶν θηρίων, ἐνῶ οἱ ἄνδρες ἦσαν ἀπόντες ἐν πολέμῳ ἢ κατεγίνοντο εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς ἢ τὸ κρητῆριον. Ἐγὼ ἐν τῇ κατοχῇ μου δύο μικρὰ λιθίνα ἐργαλεῖα εὐρεθέντα ἐν τῷ Ὀρχομενῷ τῆς Βοιωτίας

καὶ παρὰ τοῦ Ἀγγλοῦ προξένου, κ. Μέρλιν, δωρηθέντα μοι, τὰ ὁποία μοι παρέχουσι τὸ ἐνδόξιμον, ὅτι πιθανόν τὰ λιμναῖα ἐκαῖνα οἰκήματα ὑπῆρχον ἐν τῇ Κωπαίδι λίμνῃ. Αἱ ἕτεραι λίμναι τῆς Βοιωτίας Ἰλικὴ, (Αἰθᾶδι) καὶ Παραλίμνη, ἢ μεγάλη Αἰτωλικὴ λίμνη Τριχωνίς μετὰ τῶν συνεχομένων αὐτῇ ὑδάτων τῆς Ἰρίας, αἱ λίμναι τῆς Ἀκαρναντίας καὶ τὰ τέλματα τὰ παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἀγελῶου καὶ Εὐήνου, ἅπασαι πρέπει νά ἐξετασθῶσι μετὰ προσοχῆς ὑπὸ πεπειραμένων παρατηρητῶν. Προσέτι καὶ εἰς τὴν Πελοπόννησον ἢ λίμνη Στυμφαλὶς καὶ Φενεὸς μετὰ τῶν μυθολογικῶν αὐτῶν ἀνεκμήσεων, αἰτινες ἀνέρχονται εἰς προϊστορικὴν τινὰ ἐποχὴν, ἢ λίμνη Ὀρχομενός, τὰ περὶ τὴν Μαντινείαν ἔλη, αἱ παρὰ τὴν Τεγέαν δύο λίμναι καὶ τὰ ἐν Πύλῳ καὶ κατὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἀλφειοῦ καὶ Εὐρώτα ἔλη, ἵνα μὴ ἀναφέρωμεν ἄλλα τινὰ μέρη, ἅπαντα παρέχουσιν ὕλην πρὸς προσεκτικὴν ἐρευναν.

Ἐκτὸς τῶν τόπων τούτων, πολλὰι μεσόγειαι τοποθεσίαι δύνανται ν' ἀποδειχθῶσιν ὅτι κατοκοῦντο, κατὰ τὴν λιθίνην ἐποχὴν, ἐξ ἐξεργασμένων τεμαχίων ὀψιανῶ ἢ πυρολίθου, ἅτινα δύνανται νά εὐρεθῶσιν εἰς θέσεις ὀχυρᾶς, καθ' ὅσον οἱ ἄνθρωποι εἶχον μόνον λίθινα ὄπλα, καὶ ἐλευθέραν προσαγωγὴν εἰς διαρκῆ πηγὴν ὕδατος ἐν πλησιοχώρῳ τινὶ μέρει. Τοιαύτην θέσιν παρατήρησα ὑπεράνω τῆς πεδιάδος τῶν Ἀφιδνῶν.

Ἐν Ἑλβετία καὶ ἐν γένει ἐν τῇ Δυτικῇ Εὐρώπῃ ἅπειρα τεκμήρια συνελήθησαν μαρτυροῦντα, ὅτι λιθίνῃ τις περίοδος μικρᾶς διαρκείας ὑπῆρξε, καθ' ἣν ἢ χρῆσις μετάλλου πρὸς κατασκευὴν ἐργαλείων ἦτον ἄγνωστος. Ἡ λιθίνῃ αὕτη περίοδος διηρέθη εἰς δύο διαιρέσεις. Ἐν τῇ πρώϊτατῃ, ὁ λίθος ὅν μετεχειρίζοντο ἦτο χονδροειδῶς ἐπεξεργασμένος, ἐνῶ ἐν τῇ μεταγενεστέρᾳ τὰ λιθίνα ἐργαλεῖα κατεσκευάζοντο ἐντέχνως καὶ ἐστιλπνοῦντο μετὰ μεγάλου κόπου καὶ τέχνης. Ἡ ὀψιατέρᾳ αὕτη περίοδος ἔληξεν εἰς ἐτέραν ἐποχὴν ἢ αἰῶνα, τὸν χαλκοῦν, καθ' ὅν ἢ χρῆσις τοῦ μετάλλου τούτου ἐγνώσθη πιθανῶς καθ' ὅσον τρόπον λίθινα ἐργαλεῖα ἐκ νεφρίτου καὶ ἄλλων ζέων ὕλων μετηνέχθησαν εἰς Ἑλβετίαν. Καθαρὸς χαλκὸς πρὸς κατασκευὴν ἐργαλείων πρὸς γενικὴν χρῆσιν δὲν εὐρέθη ἐν Ἑλβετία· διότι ὡς ἐκ τοῦ μαλακοῦ αὐτοῦ θὰ ἦτο ὀλιγώτερον τοῦ λίθου χρέσιμος πρὸς κατασκευὴν κοπτερῶν ἐργαλείων· ἀλλ' ἐνθα ἀπαιτεῖτο μέγα βᾶρος, ἐκεῖ εἰς πολλὰς περιπτώσεις ἤθελεν εἰσθαι χρησιμώτερος. Τοῦτο δύνανται νά ἐξηγήσῃ τὴν σπανιότητα αὐτοῦ. Ἐργαλεῖα μεγάλα θὰ μετεποιοῦντο εἰς ὀρειχάλκινα κατὰ τὴν ὀρειχαλκίνην περίοδον. Ἡ δ' ἀνακάλυψις, ὅτι μεγάλοι χαλκῖνοι πελέκες ἦσαν ἐν χρῆσει, ἀποδεικνύει ὅτι τὰ λιθίνα ἐργαλεῖα πολλῶν χωρῶν εἶναι γενικῶς μικρὰ τὸ μέ-

γεθος. Αὐτοφυῆς χαλκὸς εὐρίσκεται ἐν ἀφθονίᾳ ἐν Οὐγγαρίᾳ, Τρανσυλθανίᾳ, Τιρολίᾳ, Σουεβίᾳ· ἐν δὲ Οὐγγαρίᾳ καὶ κατὰ τὸν κάτω Δούναβιν μέγας ἀριθμὸς ἐργαλείων ἐκ καθαροῦ χαλκοῦ εὐρέθησαν· τινὰ προσέτι εὐρέθησαν καὶ ἐν ταῖς λιμναῖαις κατοικεσῶσαι τῆς Πεσκιέρας ἐπὶ τῆς λίμνης Γάρδης, καὶ ἐν μόνον τεμάχιον πελέκειος εὐρέθη ἐν Μουράχῃ κατὰ τὴν λίμνην τῆς Κωνσταντίας. Ἐξ ὄλων τούτων γίνεται καταφανὲς, ὅτι ἢ χρῆσις τοῦ χαλκοῦ ἦτον ἄγνωστος κατὰ τὴν μακρὰν λιθίνην περίοδον ἐν Ἑλβετία, καὶ ὅτι ἢ χρῆσις του μετ' οὐ πολλὴ ἀντικατεστάθη ὑπὸ τῆς τοῦ ὀρειχάλκου. Ὁ περίφημος ὀρυκτολόγος Werner ὑπέθετεν, ὅτι ὁ καθαρὸς χαλκὸς ἦτο τὸ πρῶτον μέταλλον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου εἰργάσθη ὁ ἄνθρωπος.

Ἐργαλεῖα ἐκ καθαροῦ χαλκοῦ εὐρέθησαν καὶ ἐν Ἑλλάδι· ἀλλ' ἂν ἦσαν ἐν χρῆσει καθ' ὅσον χρόνον καὶ τὰ λιθίνα, ἐπὶ τινὰ καιρὸν, ἢ μόνον προηγήθησαν μικρόν τι τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ ὀρειχάλκου, εἶναι ζήτημα τὸ ὁποῖον πρέπει νά λύσῃσι μέλλουσαι παρατηρήσεις. Εὐρίσκεται ἐν τῇ κατοχῇ μου μικρὸς τις πέλεκυς ἐκ καθαροῦ χαλκοῦ εὐρεθεὶς ἐν Εὐβοίᾳ, ὅστις εἶναι περὶ τὰ ἑξ ἑκατοστόμετρα μακρὸς καὶ τρία πλατύς· ἔχει δὲ τὴν συνήθη τριγωνοειδῆ μορφήν καὶ μετεχειρίζοντο αὐτὸν μετὰ στειλεοῦ. Τὸ μέταλλον εἶναι τόσον μαλακόν, ὥστε ὁ εὐρὼν αὐτὸν χωρικὸς ἔκαμε διαφόρους ἐντομὰς εἰς αὐτὸν διὰ μαχαίριδιον, ἵνα βεβαιωθῆ ὅτι δὲν ἦτο πολύτιμον μέταλλον.

Τὸ ὄνομα ἀστροπελέκια, τὸ εἰς τὰ λιθίνα ἐργαλεῖα διδόμενον ἐν Ἑλλάδι ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ γερμανικὸν ὄνομα donberkeile ἢ κεραυνός· πιθανόν δὲ νά ἐδόθη εἰς αὐτὰ διότι συχνάκις ἦσαν πραγματικῶς μετεωρολογικοὶ λίθοι. Πιθανόν προσέτι νά ὀνομάσθησαν οὕτως ἐκ τοῦ ὅτι εἰς πολλὰς χώρας ἀερόλιθοι κατ' ἀρχὰς ἦσαν ἢ ὕλη, ἐξ ἣς κατεσκευάζοντο κοπτερὰ ἐργαλεῖα, καὶ ἐκ τούτου ἢ ὀνομασία αὕτη ἐδόθη κατόπιν εἰς ἅπαντα τὰ ἐργαλεῖα, τὰ ὁποῖα οἱ Ἀγγλοὶ καλοῦσι celts. Ἐγὼ τρεῖς ἀξιοπεριέργους διὰ τὸ μέγα βᾶρος των, οἵτινες κατὰ πᾶσαν πιθανότητα εἶναι ἀερόλιθοι. Ἀναφέρω προσέτι ὅτι ἐν Ἑλλάδι, ὅπως ἐν ἄλλαις χώραις, οἱ λίθοι οὗτοι ὑποτίθεται ὅτι κατέχουσι εἰδικὰς τινὰς ἰαματικὰς ἀρετάς καὶ φυλάττονται ὡς φυλακτήρια. Ὁ Sir John Lubbock ἐν ἄρθρῳ τινὶ δημοσιευθέντι ἐν τῷ Ἀθηναίῳ (June 22 1867, p. 822 ἀναφέρει, ὅτι ἐν Ἀσάμῃ ὡς καὶ ἐν Εὐρώπῃ καὶ ἄλλαχοῦ οὗτοι ὑποτίθενται ὅτι πίπτουσιν ἐξ οὐρανοῦ καὶ εἶναι ἰσχυρὰ φυλακτήρια κατὰ τῆς βασκανίας.»

Ὁ Πλίνιος ἐν τῇ Φυσικῇ αὐτοῦ ἱστορίᾳ (Naturalis Historia) XXXVII. 51.) ἔχει τὴν ἀκούλουθον ἀξιοπεριέργων περικοπήν περὶ τῶν λιθίνων πελέκειων. «Ὁ Σότακος, διαίρει τὰ κεραύγια εἰς δύο εἴδη, τὰ

μέλαινα και τὰ ἐρυθρὰ, και λέγει ότι ὁμοιάζουσι τοὺς πελέκεις κατὰ τὸ σχῆμα' και τὰ μὲν μευηκυ-σμένα ὀνομάζονται *κεραβρία* και εὐρίσκονται εἰς μέρη, τὰ ὅποια προσεβλήθησαν ὑπὸ ἀστεροπῆς » (1).

ΜΙΣ ΧΟΛΙΓΚΦΟΡΘ

ΔΙΗΓΗΜΑ ΤΟΥ ΚΑΡΟΛΟΥ ΔΙΚΕΝΣ.

(Συνέχ. Ἰδε φιλ. 402.)

Ἡ Μαρία ἐβάδιζεν ἐντὸς τοῦ δωματίου ἀνυπομό-νως παρατηροῦσα μετ' ἤθους εἱρωνικὸν τὸν γυμνὸν τοῖ-χον τοῦ δωματίου και περιγελώσα τὰ πεπαλαιω-μένα ἐπιπλα. Ἐφόρει βελούδινα φορέματα, μηλω-τὴν και πτερὰ εἰς τὸν πῆλόν της. Θέσασα δὲ τὰς χειράς της ἐπὶ τῶν ὤμων μου μετ' ἀπερήναι ἀπὸ κ-φαλῆς μέχρι ποδῶν ἐξεταστικῶς.

— Σὲ παρακαλῶ, μικρά μου κουάκερη, μετ' ἠρώ-τησεν, ἤμπορεῖς νὰ με εἰπῆς τί ἐγένετο ἢ φίλη μου Σοφία;

— Ναί, ἀπεκρίθη γελῶσα, τὴν φέρω κατὰ τύχην ἐπάνω μου. Τί τὴν θέλεις;

— Μόνον νὰ τὴν ἐρωτήσω ποῖαν ἀμαρτίαν ἐκα-μεν ὥστε νὰ ἀποκλείῃ τὸν ἑαυτὸν της ἀπὸ τὸν κό-σμον, νὰ πεινᾷ, νὰ γίνετο πεσοῦ και κόκκαλον και νὰ ἐνδύεται μετ' ἀόρατον.

Εἶπε και ἐγγίξασα τὸ φόρεμά μου παρετήρει τὸ ὄφρασμα του διὰ τῶν δακτύλων της.

— Δὲν τὴν ἀφίνομεν νὰ πεινᾷ, ὕπελαθεν ἡ Μόψι μετὰ θάρρους.

— Καὶ ποῖα εἶσαι σὺ, μικρά μου κυρία; ἠρώτη-σεν ἡ Μαρία, μεταχειριζομένη τὸ χρυσοδεμένον ὀ-ματωτάλιόν της, τὸ ὅποιν σχεδὸν ἠφάνισε τὴν τα-λαίπωρον Μόψιν.

— Ἀδιάφορον ποῖα εἶμαι, ἀπεκρίθη ἡ μικρά, κα-τακόκκινος και κραιμεύσα. Εἶμεθα ὅλοι φίλοι τῆς Σο-φίας και τὴν ἀγαπῶμεν περιπαθῶς.

Ἡ Μαρία ἐγέλασε μετ' ἡμῶν τοῦ παιδίου ὡς ἂν ἐβλεπέ τι νουστιμώτατον και παραδοξότατον πλὴν ἡ Μόψι χωρὶς νὰ ὀπισθοδρομήσῃ ἐκράτει πάν-τοτε τὴν χειρὰ μου.

— Καὶ τί γίνεται ὁ γεωργός, φιλιτάτη μου; ἐξ-ηκολούθησεν ἡ Μαρία; δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ τὸν ἰδῇ τις; — Ναί, πῆγαινε, προσέθηκν εἰς τὴν Μόψιν, πῆγαινε ὡς καλὸν κοράσιον και πρόσζεξ νὰ μοι προ-ετοιμάσῃς τι διὰ πρόγευμα. Μένουμεν ἐδῶ εἰς τὴν ἐ-ζοχήν πρὸς τὸ παρὸν, Σοφία, ὅταν ὅμως θὰ ἐπανέλ-

(1) Ἀνάγνωθι και ὄσα περὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου κατεχω-ριστῶν ἐν τῷ τῆς Παναδώρας (σελ. 292—293) δ' ἐκ Γαλλίας πολυμαθῆς Κ. Albert Dumont.

θώμεν εἰς τὸ Λονδῖνον σκοπεύομεν νὰ σὲ πάρωμεν μαζὶ μας.

Οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς Μόψις διεστάλησαν ἐπικινδύνως, ἀλλ' ἀπεσύρθη πρὸς τὴν θύραν ὑπακούουσα εἰς τι τὸ ὅποιν ἐπιθύρισα.

— Φρεδερίκε, εἶπεν ἡ Μαρία, ἔλα νὰ με βοηθή-σης νὰ πείσω τὴν Σοφίαν. Καὶ ἡ Μόψι ἔγενεν ἀφαν-τος.

Εἰπά τι περὶ τοῦ Φρεδεरिकοῦ Τύρελ προσηγουμέ-νως, ἀλλὰ μόλις δύναμαι νὰ περιγράψω πόσον ὑπερ-βολικὰ ἰσχυρὸς και κομψὸς και γυναικώδης μετ' ἐφάνη πρὸ πάντων τὴν ἡμέραν ἐκείνην. Ἡ ἐνδυμασία και οἱ τρόποι του μετ' ἀπερηναι ἐκείνον. Ἐνόσω ἔμεινα μετ' ἡμῶν Τύρελ μὴ τῶν κυριωτέρων ἀσχολιῶν μου ἦτο νὰ περιγελῶ αὐτὸν τὸν νέον, πρῶγμα τὸ ὅποιν εἶχε τὴν εὐτυχιάν οὐδὲ ἂν νὰ ὑποπευέται ἐκείνος. Ἰσως ἡ πείρα τὸν εἶχε διδάξει νὰ μὴ πιστεύῃ ὅτι ὑπῆρχε νέα αἰσθανομένη ἀδιαφορίαν διὰ τὴν ἰδιαι-τέρην εὐνοϊάν του. Ἰσως και προσεποιεῖτο τοῦτο, δὲν θέλω νὰ ἀποφασίσω ποῖον τῶν δύο. Τὸ βέβαιον ὅμως εἶναι ὅτι ὅτε μετ' ἐπλησίασε ψιθυρίζων (νὰ εἰπῶ τραυλιζῶν);

«Ὥ! κάμετέ μας τὴν χάριν νὰ ἔλθετε· σᾶς πα-ρακαλῶ εὐσπλαγχνισθῆτέ μας. . . ἠσθάνομεθα τὴν ἔλλειψίν σας τόσοσον τρομερά!» ἐθέρωε ὅτι τοῦτο ἦτο ἀρκετὸν νὰ πείσῃ ὅποιαν δῆποτε φρόνιμον νέαν νὰ ἐπιθυμήσῃ τὴν ἀναχώρησιν της πάραυτα ἀπὸ Χιλσθρό.

Ἀλλ' ἐγὼ δὲν ἤθελα νὰ ἀναχωρήσω. Ἡσθάνομεν ἀγωνίαν μεγίστης θλίψεως μόνον συλλογιζομένη τοῦτο ἂν και ἐν ταῦτῳ μετ' ἐπῆλθεν ἰδέα ὅτι ἴσως θὰ ἦτο καλὸν δι' ἐμὲ νὰ ἐγκαταλείψω τὴν ἔπαυλιν ἐπὶ τινε καιρὸν. Ἐδίσταζα, ἠρώτησα τὴν Μαρίαν πότε ἐσκόπευε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Λονδῖνον, και ἐνώ συνεζητοῦμεν τὰ περὶ τούτου ἡ Μόψι ἐπανῆλθε. Κατὰ τὸ ἐπιλοπιον διάστημα τῆς ἐπισκέψεως τὸ μικρὸν κοράσιον ἤκουε προσεκτικὸν ὅτι ἐλέγαμεν περὶ τού-του, και ὅτε ἀπεχωρίσθη τὸς φίλους μου εἰς τὴν θύραν, μὴ ἀποφασίσασα ἂν θὰ ἐπῆγαινε μετ' αὐ-τῶν εἰς Λονδῖνον ἢ ὄχι, ἡ Μόψι ἤρχισε νὰ κλαίῃ και ἐκρεμάσθη εἰς τὸν λαϊμὸν μου.

— Μὴ φύγῃς μαζὶ τῶν, μετ' ἔλεγεν, εἶναι ἀδύνα-τον νὰ σὲ ἀγαποῦν ὅσον ἡμεῖς.

— Μόψι, μικρά μου, ἀπεκρίθη, μὴ εἶσαι παι-δάκι. Οὐδ' ἐγὼ ἀγαπῶ αὐτοὺς τόσοσον ὅσον ἀγαπῶ σᾶς. Ἄν ἀναχωρήσω δι' ὀλίγον καιρὸν εἶναι βεβαιό-τατον ὅτι θὰ ἐπιστρέψω.

Ἡ Μόψι εἶπε κρυφίως εἰς τὴν Ἰωάνναν τὸς φό-βους της, και ὄλην ἐκείνην τὴν ἐσπέραν ἡ Ἰωάννα ἵστατο μακρὰν μου. Ἡ κεφαλή μου ἐπόνεσεν ἀπὸ τὴν προσπάθειαν τὴν ὅποιαν κατέβαλα σκεπτομένη τί ἐπρεπε νὰ κάμω, και ἐκαθήμην μόνη εἰς τὸ σπου-

δαστήριον πλησίον τῆς ἐστίνας ἀναπολοῦσα τὰς δυσ-κολίας μου, καταπολεμοῦσα τὰς ἐπιθυμίας μου, και μάτην ἀγωνιζομένη νὰ πείσω ἑμαυτὴν ὅτι δὲν εἶχα καθόλου ἐπιθυμίας. Ἐν τοσοῦτῳ ἡ Μόψι ἐλ-θοῦσα ἐκάθησε παρὰ τοῦς πόδας μου και ἔκρυψε τὸ πρόσωπόν της εἰς τὸ φόρεμά μου, ἐγὼ δὲ ἤμην τόσοσον σκεπτική ὥστε δὲν παρετήρησα ὅτι ἔκλαιε. Μετ' ὀλίγον εἰσῆλθεν ὁ Ἰωάννης ὅστις τὸ ἀνεκάλυ-ψε, και λαβὼν αὐτὴν εἰς τὰ γόνατά του τὴν ἐχά-δευσεν ὡς ἂν ἦτο γατάκι. Ἀλλ' ἡ μὲν Μόψι δὲν παρετήρησε, και ἐγὼ δὲ αἰσθανομένη ὅτι ἔπαια δὲν ἐπρόφερα οὐδὲ λέξιν. Ὁ Ἰωάννης περιέστρεφεν ἀπορῶν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀπὸ τῆς μικρᾶς του ἀδελ-φῆς εἰς ἐμὲ. Τέλος τὸ νέον τῆς Μόψι ἐπρόβη εἰς αὐτόν.

— Οἱ μεγάλοι φίλοι ἀπὸ τὸ Λονδῖνον τῆς Σοφίας ἦλθαν ἐδῶ και θέλουν νὰ μᾶς τὴν πάρουν.

— Ποῖοι μεγάλοι φίλοι τοῦ Λονδῖνου; ἠρώτησεν ὁ Ἰωάννης, βλέπων μετ' ἐμὲ ἄλλ' ὁμιλιῶν εἰς αὐτὴν.

— Ὁ Κ. και ἡ Κ. Τύρελ· μὴ ὠραία κυρία μετ' ἀγάπη και σγουρὰ και μετ' ὠραία στολίδια, και ἕνας ὠραίος κύριος ὁ ὅποιος εἶπεν ὅτι ἠσθάνθησαν τρομερὰ τὴν ἔλλειψιν τῆς Σοφίας. Καὶ ἡ Σοφία σκέ-πτεται νὰ ὑπάγῃ μαζὶ μετ' αὐτοὺς.

Ὁ Ἰωάννης ἔπαυσεν εὐθύς νὰ τὴν χαιρετῆ και ἐκά-θησεν ἡσυχώτατος. Ἡσθάνθη τὰ βλέμματα του προσηλωμένα ἐπάνω μου ἐνθέρμως, και ἐπὶ τέλους ἠναγκάσθη νὰ ἀνεγείρω τοὺς ὀφθαλμούς μου· ἔ-πραξα δὲ τοῦτο μειδιῶσα και λέγουσα·

— Δὲν ἤξευρα ὅτι ἡ Μόψι μετ' ἡγάπα τόσοσον πολὺ.

Τότε ὁ Ἰωάννης ἐφίλησε τὸ μικρὸν κοράσιον και εἶπε·

— Πῆγαινε κάτω εἰς τὴν Ἰωάνναν, φιλιτάτη μου. ἔχω τι ἰδιαιτέρον νὰ εἰπῶ εἰς τὴν Σοφίαν.

Κατελήφθη ἐντελῶς εἰς ἀπροόπτου. Ὁ Ἰωάννης ἐκλείσσε τὴν θύραν ἄμα ὡς ἐξῆλθεν ἡ Μόψι, και ἐπα-νελθὼν ἐκάθησε πάλιν πλησίον τοῦ πυρός. Πρὸς τὸ ἄλλο μέρος τῆς ἐστίνας ἐκαθήμην ἐγὼ και αἱ φλόγες ἐπαιζον μετὰ τῶν ἡμῶν. Ἐπισκιάσας τὸ πρόσωπόν του διὰ τῆς χειρὸς του μετ' ἀπερήναι, ἐγὼ δὲ ἔβλεπα προσεκτικῶς μέγαν κορμὸν κατακαϊόμενον μετὰ τῆς θερμῆς στάκτης.

— Εἶναι ἀληθινόν, Σοφία; ἠρώτησεν ὁ Ἰωάννης, θὰ μᾶς ἀφήσῃς και θὰ ἐπιστρέψῃς εἰς Λονδῖνον;

— Τὸ σκέπτομαι, ἀπεκρίθη εὐθύμως.

— Ἐνόμιζα. . . ἤλπίζα ὅτι ἦσο εὐτυχῆς μαζὶ μας.

— Ναί, ἀπεκρίθη, ἡμῶν εὐτυχιστάτη, ἀλλὰ νο-μίζω ὅτι ἔχω ἀνάγκην μικρᾶς τινοσ ἀλλαγῆς.

Τὴν στιγμήν ἐκείνην ὑπέφερα πολὺ διὰ τὸν κό-πον τὸν ὅποιν κατέβαλα ὕπως προσφέρω ψευδός. Ἐγνώριζα κάλλιστα ὅτι δὲν εἶχα ἀνάγκην κραιμιάς μεταβολῆς.

— Δὲν ἀπορῶ καθόλου διὰ τοῦτο, εἶπεν ὁ Ἰωάν-νης μετὰ τινε σιωπῆν. Σὲ ἐκάμαμεν δούλην. Ἐβ-ρύνθησ πλέον και φεύγεις.

Εἶπε δὲ ταῦτα πικρῶς και περιλύπως, ἐπισκιά-ζων ἐτι πλειότερον τοὺς ὀφθαλμοὺς μετ' ἡμῶν τὴν χειρὰ του.

— Ὅχι, ὄχι, ἀπεκρίθη, δὲν πρέπει νὰ λέγῃς αὐτά. Ποτε δὲν ὑπῆρξα τόσοσον εὐτυχῆς ὅσον ἐδῶ μετ' αἶς.

Ὁμιλήσα δὲ μετ' ἐπιπέτερον ζέσιν ἡ ὅσον ἐπεθύ-μου, και ἡ φωνή μου ἐταράχθη ὀλίγον ἐναντίον τῆς θελήσεώς μου. Ὁ Ἰωάννης ἐγκαταλείψας τὴν θέσιν του και ἐλθὼν ὀπισθὲν μου εἰς τρόπον ὥστε νὰ βλέπη τὸ πρόσωπόν μου τὸ ὅποιν ἐνόει κάλλιστα·

— Σοφία, μετ' εἶπεν, ὑποθέτων ὅτι κατέστησες τὸν ἑαυτὸν σου εὐτυχῆ μετὰ τῶν μαζ, ὑπῆρξα ἐνίοτε ἀρ-κετὰ τρελλός ὥστε νὰ ἐλπίσω ὅτι θὰ εὐχαριστήσω νὰ ζήσῃς πάντοτε μαζὶ μας. Ὅτε πρῶτον ἦλθες ἐδῶ ἐφοβήθη μὴπως σὲ ἀγαπήσω ὑπὲρ τὸ δέον, ἀλλὰ τὸ γλυκὺ πρόσωπόν σου και οἱ γλυκεῖς τρόποι σου μετ' ἐνίκησαν. Ἰσως εἶναι ἀγενές νὰ σὲ ὀμιλήσω περὶ τού-του, ἔχων πρὸ ὀφθαλμῶν ὄλα ὅσα δύναμαι νὰ σὲ προσφέρω, δηλαδὴ μόνον ἀληθῆ ἀγάπην, ἀγάπην ἀληθεστέρην ἢ ὅσον ὁ ἀπαντήσῃς ποτε εἰς τὸν εὐ-θυμότερον κόσμον, ἀλλ' ὄνομα κηλιδωμένων και τα-πεινοτάτην οἰκίαν. ἔχω χρεῖν νὰ πληρώσω και κη-λὶδα νὰ ἀποπλύνω ἀπὸ τὸ ὄνομά μου· πλὴν ὅμως σ' ἐρωτῶ, Σοφία, θέλεις νὰ γίνῃς σύζυγός μου; ὅ-ταν ἔχω τὴν ἀγάπην σου τίποτε δὲν θὰ με φαίνε-ται ζοφερὸν ἢ δύσκολον.

Ἦτο σκληρότατον! Ἡ καρδιά μου ἦτο πλήρης χαροποιᾶς ἀπαντήσεως διὰ τὴν ἐρώτησιν ταύτην πλὴν τὸ ἀνήτυχον πρόσωπον τῆς Κ. Χολιγκφορθ ἦτο ζοφρῶς πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου καθ' ὄλον τὸ διά-στημα, και τοῦτο μόνον ἠδυνήθη νὰ εἰπῶ τεθλιμ-μένη·

— Εἶναι ἀδύνατον νὰ γίνῃ, Ἰωάννα. Εἶναι ἀδύ-νατον, εἶναι ἀδύνατον!

— Δικτὶ; μετ' ἠρώτησε σχεδὸν ἀγρίως και ἔγερ-θεις ὑπὲρ ἐμὲ. Εἶπέ με ὅτι δὲν εἴμπορεῖς νὰ με ἀγα-πήσῃς. . . εἶπέ με ὅτι προτιμᾶς νὰ φυλάξῃς τὸν ἐ-αυτὸν σου διὰ περισσοτέρας τιμᾶς, διὰ περισσοτέρην εὐδαιμονίαν και ποτε μου πλέον δὲν θὰ σὲ ταραξῶ. Ἄν ἤμην εἰς διαφορετικὴν θέσιν θὰ ἠδυνάμην νὰ ὑπε-ρασπισθῶ ἑμαυτὸν, ἀλλὰ θὰ μετ' ἦτο ἀδύνατον νὰ ζήσωβλέπων σε δυσχερεστήμενην και αἰσχυρομένην. Δικτὶ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γίνῃ, Σοφία;

Ἐγὼ δὲ συσπίαζα τὰς χειράς μου προσεπάθησα νὰ εἰπῶ μετὰ σταθερότητος·

— Διὰ λόγον τὸν ὅποιν δὲν ἠμπορῶ νὰ σὲ εἰπῶ, Ἰωάννη. Ἄς μείνωμεν καλοὶ φίλοι.

— Φίλοι! ἐπανέλαθε πικρῶς. Καλά! Εἶχα ἀδι-

κον νὰ συλλογίζωμαι τὴν εἰδικὴν μου εὐτυχίαν ἐνώπιον τῆς κοσμικῆς σου ὑπεροχῆς. Ἰγίαινε, Σοφία. Πηγαίνω εἰς Λονδίνον αὐριον τὸ πρωί. Ἰσως θὰ ἀναχωρήσης πρὶν ἐπιστρέψω.

Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐξῆλθε πάραυτα τοῦ δωματίου. Ἐγὼ ὁμοίως ἔμεινα ἐκεῖ περὶ τὴν μίαν ὥραν διανοουμένη ἂν ὅτι συνέβη τόσον ταχέως ἢτο ἀληθές, καὶ ἂν τῶνόντι εἶχα ἀρνηθῆ νὰ γίνω σύζυγος τοῦ Ἰωάννου Χόλιγκφορθ.

Μετὰ τὸ τέϊον ἀπεσύρθη ἐνωρίς λέγων ὅτι θὰ ἀναχωρήσῃ τὴν τετάρτην ὥραν τὸ πρωί εἰς Χίλσθρό. Ἡ Μόψι ἀπεκοιμήθη, ἡ Ἰωάννα ἐβουβίσθη εἰς τὰ βιβλία τῆς. Ἐμείνε λοιπὸν ἡ Κ. Χόλιγκφορθ καὶ ἐγὼ κρατοῦσα κέντημα εἰς τὰς χεῖρας· τὰ δάκτυλά μου ὁμοίως ἔτρεμαν τόσον ὡστε αἱ βελοναὶ ἐγένοντο ὄλαι στραβάι. Ἐνίοτε ἀνεγείρουσα τοὺς ὀφθαλμοὺς συνήντων τὰ τεταραγμένα βλέμματα τῆς Κ. Χόλιγκφορθ. Εἶχεν ἰδεῖ ὅτι συνέβη τι μεταξὺ τοῦ Ἰωάννου καὶ ἐμοῦ καὶ ἐμάντευσα ὅτι ἡ κεφαλὴ τῆς ἦτο πλήρης ἀνησυχίας. Δὲν ἠδυνάμην νὰ τὸ ὑποφέρω· μοι ἐφάνητο ὅτι δὲν ἦτο δίκαιον μετ' ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἔκμα. Πρώτην καὶ τελευταίαν φορὰν ὠργίσθη καὶ ἠσθάνθη ἑμαυτὴν ἀνυπόμονον ἐναντίον τῆς φιλιτάτης γραίας κυρίας. Ὡς ἐβουβίσθη ἐκεῖνη δτε ἦτο νέα τόσον ἀγάπην ὅσην ἐγὼ;

Ἐπὶ τέλους ἡ Ἰωάννα κλείσασα τὰ βιβλία τῆς ἔφερε τὴν κοιμωμένην Μόψιν εἰς τὴν κλίνην τῆς· ἡ δὲ Κ. Χόλιγκφορθ καὶ ἐγὼ ἐμείναμεν μόναι ἡ μία ἀπέναντι τῆς ἄλλης, ἠκούετο δὲ μόνον ὁ ἦχος τῶν βελονῶν τῆς φίλης μου.

— Κυρία Χόλιγκφορθ, εἶπα ἀρεῖσαι τὸ ἐργόχειρόν μου, μετ' ἀπέβουσα σχεδὸν φωνήν, μὴ μετ' βλέπετε τοιοῦτοτρόπως. Δὲν ἔμπορῶ νὰ τὸ ὑποφέρω καὶ δὲν τὸ ἀξίζω.

Διατί εἶπα τοῦτο καὶ ἐγὼ δὲν τὸ ἐνοῶ· μίαν στιγμὴν πρὶν διμιλήσω δὲν εἶχα κανένα σκοπὸν νὰ εἶπω ταῦτα. Ἡ Κ. Χόλιγκφορθ ἔπαυσε νὰ πλέκη καὶ μετ' ἠρώτησε μετ' ἀπορίας·

— Τί ἐνοεῖς; φιλιτάτη μου, δὲν σε καταλαμβάνω. Τί ἐκφράζουσιν τὰ βλέμματα μου τὸ ὁποῖον δὲν ἔμπορείς νὰ ὑποφέρῃς;

— Ὡ Κ. Χόλιγκφορθ, ἀπεκρίθη καλύπτουσα διὰ τῶν χειρῶν μου τὰς καταφλεγόμενας παρειὰς μου. Μετ' βλέπετε, μετ' βλέπετε καὶ ἐνοῶ τί ἔχετε εἰς τὸν νοῦν σας. Πῶς ἦτο δυνατόν νὰ τὸ ἀποφύγω;

— Φιλιτάτη μου, ἠρώτησεν ἡ κηδεμών μου, μήπως ἦναι τι περὶ τοῦ Ἰωάννου;

— Ναι, ἀπεκρίθη ἀπελιπισμένη, πρόκειται περὶ τοῦ Ἰωάννου. Νομίζετε ὅτι θέλω νὰ σας τὸν πάρω καὶ ἐγὼ δὲν τὸ θέλω, καὶ ποτὲ δὲν θὰ τὸ κάμω, καὶ τοῦ τὸ εἶπα. Ὁ ἀναχωρήσω εἰς Λονδίνον μετ'

τοὺς φίλους μου τοὺς Τύρελ, καὶ ποτὲ πλέον δὲν θὰ σας ταραξῶ.

Ἦμην σχεδὸν τυφλὴ τὴν στιγμὴν ἐκείνην καὶ δὲν ἤξευρα κὰν εἰς ποῖον μέρος τοῦ δωματίου εὐρισκόμην. Ἀλλ' ἡ Κυρία Χόλιγκφορθ μ' ἐπλησίασε, μετ' ἐνηγκαλίσθη, μετ' ἐχάδευσεν καὶ εἶπε·

— Φιλιτάτη μου, τοῦτο λοιπὸν εἶναι τὸ μυστικὸν τὸ ὁποῖον ἔφερε ταραχὴν μεταξὺ μας; Ποτὲ δὲν ἐσυλλογίσθη ὅτι ἠθελες νὰ μετ' ἀρπάξῃς τὸν Ἰωάννην ἀπ' ἐναντίας ἐφοδούμην μήπως ἦσο παραπολὺ νέα διὰ νὰ ἐνοήσῃς τὴν ἀξίαν του. Ἐφοδούμην μήπως λυπηθῆ καὶ ὑποφέρῃ ὁ υἱός μου, τοῦτο μόνον.

Τὸ πρόσωπόν μου ἦτο κρυμμένον εἰς τὰς μητρίκας τῆς ἀγκάλας, ἐπὶ τινος στιγμῆς μετ' ἦτο ἀδύνατον νὰ διμιλήσω καὶ μετ' ἐφάνη ὅτι ἡ καρδίαν μου ἔπαυσε νὰ πάλῃ. Τέλος ἐψηθύρσα·

— Ὡ Κ. Χόλιγκφορθ, ἔκαμα μέγαλον σφάλμα. Εἶναι δυνατόν ὅτι ἀληθῶς...

— Ὅτι ἀληθῶς σε θέλω διὰ κόρην μου; μετ' ἠρώτησε μειδιῶσα. Ναι, εὐχαιρῶ, μετ' ὄλην μου τὴν καρδίαν, φιλιτάτη μου, ἂν τοῦτο ἦναι διὰ τὴν εὐτυχίαν σου. Πλὴν δὲν πρέπει ν' ἀποφασίσῃς ταχέως· ὑπάρχουν μεγάλα μειονεκτήματα εἰς τὸ συνοικέσιον τοῦτο τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ σκεφθῇς, καὶ ἐγὼ, ὡς κηδεμών καὶ φίλη σου χρεωστῶ νὰ σε τὰ καταδείξω. Πρέπει νὰ λησμονήσω τὰ συμφέροντα τοῦ υἱοῦ μου ὅπως ἐκτελέσω πιστῶς τὸ καθήκόν μου. Ὁ Ἰωάννης ἔχει νέφος ἐπὶ τοῦ ὀνόματός του.

— Μὴ λέγετε τοῦτο, μή! ἀπεκρίθη, καὶ ἐκάτὸν νέφος ἂν εἶχεν εἰς τὸ ὄνομά του θὰ ἦτο τὸ αὐτὸ δι' ἐμέ.

— Τότε λοιπὸν τὸν ἀγαπᾷς πολὺ; μετ' εἶπε τραυφερῶς, στενάζουσα καὶ μειδιῶσα ἐν ταύτῳ.

— Νομίζω ὅτι τὸν ἀγαπᾷς πολὺ, ἀπεκρίθη, ἀλλὰ τοῦτο εἶναι μόνον διὰ τὴν δυστυχίαν μου, διότι γνωρίζετε ὅτι τὸν ἠρνήθη.

— Καλὰ, εἶπεν ἐκείνη εὐθύμως, ἔσως εἶναι διὰ καλλίτερον. Πρέπει νὰ ὑπάγῃς εἰς Λονδίνον μετ' τοὺς φίλους σου καὶ νὰ δοκιμάσῃς διὰ τῆς ἀπουσίας καὶ τῆς συγκοινωνίας τῶν ἄλλων τὸ αἶσθημά σου. Ἄν δὲν ἐλυκισθῇ ἀπὸ ἐκείνους οἱ ὁποῖοι κατέχουν καλλιτέραν θέσιν εἰς τὸν κόσμον, νομίζω ὅτι ὁ Ἰωάννης μετ' ὄλην του τὴν ὑπερηφάνειαν θὰ σε προτεῖνῃ καὶ πάλιν. Εἶμαι βεβηχία ὅτι καὶ ἐγὼ θὰ τὸ ἔκαμνα εἰς τὴν θέσιν σου, προσέθηκεν ἀνεγείρουσα τὸ τεταραγμένον πρόσωπόν μου καὶ βλέπουσα αὐτὸ μετ' ἄπορῶν ὀφθαλμῶν εὐφραντικῶν.

Ἐγὼ δὲ ἐναγκαλισθεῖσα κατεφίλησα αὐτὴν μετὰ δακρύων καὶ μετὰ ταῦτα ἐκαθήσαμεν πλησίον τῆς ἐστίας διμιλοῦσαι περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου. Τὸ ἀποτέλεσμα ὑπῆρξε, παραδόξως πως, ὅτι ὑπῆρχε εἰς

τὴν κλίνην μου αἰσθανομένη ἑμαυτὴν τόσον πολὺ φρονιμωτέραν, ὡστε πρὶν βάλω ἀκόμη τὴν κεφαλὴν μου εἰς τὸ προσκέφαλό μου, ἤρχισα ν' ἀμφιβάλλω ἂν ἠγάπων τὸν Ἰωάννην Χόλιγκφορθ. Τοῦτο δὲν προήρξετο διότι ἐφοδούμην τὰς αἰσχύνας τὰς ὁποίας ἡ μήτηρ του ἔλεγε ὅτι θὰ ἔκαμνα ἂν ἐγίνόμην σύζυγός του, διότι οὐδέποτε ἐσυλλογίσθη κὰν αὐτὰς· ἔζησα τόσον εὐτυχῆς εἰς Χίλσθρό ὡστε οὐτε ἐφρατῆσθη ὅτι ὑπῆρχαν. Ἀλλ' εἶχα πρόληψιν ὅτι ἐχρῶσταν νὰ αἰσθανθῶ χαρὰν δι' ὅλα ὅσα εἶχα μάθει τὸ ἐσπέρως ἐκεῖνο· πρῶτον ὅτι ὁ Ἰωάννης μετ' ἠγάπα ἀληθῶς, καὶ δεύτερον ὅτι ἡ μήτηρ του ἦτο ἐτοιμὴ νὰ μετ' ἀρπάξῃ ὡς τέκνον τῆς. Καὶ ὁμοίως αἰσθανομένη ὅτι ἐγενόμην φρόνιμος εἰς τὸν ἀνώτατον βαθμὸν, ἐφοδούμην ὑπερβολικὰ νὰ ἐπανίδω τὸν Ἰωάννην. Ἦκουσα αὐτὸν ἀπερχόμενον πρὸ τοῦ ἐξημερωμάτος καὶ συνέλαβα ἑμαυτὴν ἐλπίζουσαν ὅτι δὲν θὰ ἐπανήρξετο εἰς τὴν ἐπαυλιν πρὸ μιᾶς ἐβδομάδος.

Τὴν ἐπαύριον ἦμην τῆς αὐτῆς διαθέσεως· ἠσθάνόμην ἑμαυτὴν τοσοῦτον σθεκρὰν καὶ ἠσυχὴν, ὡστε ἀπεφάσισα ὅτι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἔχω τὴν μεγίστην ἐκείνην ἀγάπην πρὸς τὸν Ἰωάννην τὴν ὁποίαν ἐθεώρου ὡς χρέος τῆς συζύγου. Ἐσυλλογίσθη ὅτι ἦτο προτιμότερον νὰ γράψω εἰς τὴν Μαρίαν καὶ νὰ συνηνοηθῶ μετ' αὐτῆς ἵνα ὑπάγω μαζὶ τῆς εἰς Λονδίνον. Πλὴν τότε ἡ ἰδέα ὅτι θ' ἀπεχωριζόμην τὴν ἐπαυλιν τοσοῦτω μετ' ἀποκρίθη, ὡστε ἐπεθύμησα νὰ μὴ εἶχα ποτὲ ἰδῆ αὐτὴν. Ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἐτυρᾶνον τοιοῦτοτρόπως ἑμαυτὴν ὅτε συνέβη ἀπροσδόκητόν τι τὸ ὁποῖον σκληρῶς μετ' ἐπανεφέρειν εἰς τὰ λογικά μου.

Τὴν τετάρτην ἡμέραν μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Ἰωάννου, ἐπεριδιάβραζα ἄνω καὶ κάτω εἰς τὴν ψυχρὰν δεινροστοιχίαν κατὰ τὴν ὥραν εἰς τὴν ὁποίαν ἡ νύξ ἐπλησίαζεν. Ὁ κοκκινωπὸς ἥλιος ἔδυνεν ὀπισθεν τοῦ σκοτεινοῦ θάσους. Ἀνθρωπὸς τις, ἐκβαλὼν τὸν πῆλον του μετ' ἐπλησίασε· ἀνεγνώρισα δὲ ὅτι ἦτο ἱρλανδὸς τις γεωργός, τὸν ὁποῖον εἶδα ἐργαζόμενον εἰς τοὺς κήπους τοῦ πύργου.

— Σας ζητῶ συγγνώμην, κυρία! μετ' εἶπε, πλὴν εἰς εἴθε ἡ κυρία Σοφία Δάκρ;

— Ναι, ἀπεκρίθη. Ἐλαῖα ἐσπέρα ἀπόψε, δὲν εἶνε ἀληθές; Τί μετ' θέλεις;

— Ἐἶ λοιπὸν, ναι, ὡραία βραδυὰ εἶναι· ἄς ἔχει δόξαν ὁ Θεός! ἀπεκρίθη ὁ γεωργός· πλὴν, ἡ Κ. Βέατου ἔχει τρομερὰν ἀνησυχίαν· ἐπιθυμῶ νὰ περάσετε ἀπὸ τὸν πύργον· ὅσον ταχύτερον τόσον καλλίτερον, διότι ἔχει τί σπουδαιότατον νὰ σας εἶπῃ.

— Νὰ περάσω ἀπὸ τὸν πύργον! ἀνέκραξε. Ἡ-ζεύρεις, Κώστα, τί ὥρα εἶναι;

— Ὡ ναι, κυρία! ἀπεκρίθη ὁ Κώστας· εἶναι

τρεῖς καὶ ὁ ἥλιος ἤρχισε νὰ δύῃ, πλὴν μὴ φοβῆθε· θὰ σας συνοδεύω εἰς ὅλον τὸν δρόμον καὶ ἂν τολμήσῃ νὰ σας κυτᾶξῃ ἔστω καὶ λαγῶς, θὰ ἐνθυμηθῇ τὴν ἡμέραν αὐτὴν. Ἡ Κ. Βέατου θὰ ἤρξετο νὰ σας διμιλήσῃ ἡ ἰδία ἂν δὲν ἐφοβείτο μήπως τὴν ἰδοῦν ἀπὸ τὴν ἐπαυλιν, προσέθηκεν ὁ Κώστας τείνας τὸν ἀντίχειρά-του πρὸς τὸ μέρος τῆς οικίας μου. Ὁ Θεός ν' ἀπομακρύνῃ τὴν θλίψιν ἀπὸ τὴν θύραν τῆς· πλὴν φοβοῦμαι ὅτι ὑπάρχει δυστυχία εἰς τὸν ἀέρα!

Δὲν ἐνόησα ἐντελῶς ἂν ἡ ἐπικειμένη δυστυχία ἦτο διὰ τὴν Κ. Βέατου ἢ διὰ τὴν Κ. Χόλιγκφορθ· ὑπέθεσα ὅτι ἐπρόκειτο περὶ τῆς τελευταίας καὶ ἐσυλλογίσθη εὐθύς τὸν ἀπόντα σύζυγον καὶ πατέρα. Ἦσθάνθη ὅτι τὸ καλλίτερον ἦτο νὰ ὑπακούσω εἰς τὴν πρόσκλησιν τῆς γραίας.

Ὁ γεωργός ὑπεσχέθη νὰ περιμεῖνῃ εἰς τὴν θύραν καὶ τρέξασα εἰς τὴν οικίαν ἠτοιμάσθη διὰ τὴν ἐκδρομὴν.

— Πηγαίνω νὰ περιπατήσω, Ἰωάννα, εἶπα πλησιάζουσα εἰς τὴν θύραν τοῦ σπουδαστηρίου. Μὴ ἀπορήσετε ἂν δὲν ἐπιστρέψω πρὶν νυκτώσῃ.

— Πλὴν, Σοφία! ἤκουσα αὐτὴν ἀρχίζουσαν νὰ λέγῃ, ἀλλὰ δὲν περιέμενα τὴν ἐξακολούθησιν.

Πόσον ἐβασάνισα τὸν ἐγκέφαλό μου καθ' ὅδον προσπαθοῦσα νὰ μαντεύσω τὴν αἰτίαν τῆς αἰφνιδίως προσκλήσεως. Τὸ μόνον τὸ ὁποῖον ἐφρατῆσθη ἦτο ὅτι ὁ Κ. Χόλιγκφορθ ἐφυλακίσθη· οὐδέποτε ἐσκέφθη τι πλησιάζον εἰς τὴν ἀλήθειαν. Ἡ Κ. Βέατου μετ' ἐπεμενε ἀνυπομόνωσ εἰς τὴν θύραν· εἶχε τέϊον ἐτοιμοὺς δι' ἐμέ καὶ ἤρξετο νὰ μετ' ἀπαλλάξῃ τοῦ πῆλου καὶ τῶν ὑγρῶν ὑποδημάτων μου. Ἄμα ὡς ἐκάθησα πλησίον τῆς ἐστίας τῆς·

— Μὴ φροντίζετε περὶ ἐμοῦ, Κυρία Βέατου, εἶπα πρακτικῶς· εἶπέτε με τί τρέχει.

— Πῆς πρῶτον ὀλίγον τέϊον, φιλιτάτη μου νέα κυρία, μετ' ἀπεκρίθη· αἱ κακαὶ εἰδήσεις μανθάνονται ἀρκετὰ ἐνωρίς πάντοτε.

— Δὲν θὰ τὸ βάλω εἰς τὸ στόμα μου, εἶπα ἀπαλοῦσα αὐτὸ, ἂν δὲν με εἶπητε εὐθύς τί τρέχει.

Καὶ ἀμυδρὰ τις ὑποψία τῆς ἀληθείας δὲ ἦλθεν ἀπὸ τὴν κεφαλὴν μου.

— Λοιπὸν, φιλιτάτη μου, εἶπεν ἡ Κ. Βέατου ἀρχίσασα νὰ κλαῖ, βλέπεις, ἐγὼ τρομερὰ καταστροφή εἰς τὴν ἅμαξαν τοῦ Λονδίνου. Τὰ ἄλογα ἔπρασεν ἐνῶ διέβαιναν ἀπὸ μίαν γέφυραν, καὶ ἡ ἅμαξα ἀνεποδογυρίσθη εἰς τὸν ποταμὸν, καὶ λέγουσιν ὅτι ὄλοι ἐφρονεύθησαν ἢ ἐπίνησαν. Καὶ ὁ ταλαίπωρος ὁ νέος Κ. Χόλιγκφορθ ἦτον εἰς τὴν ἅμαξαν αὐτὴν· καὶ ὦ! πῶς εἶναι δυνατόν νὰ τὸ εἶπω ἐγὼ! ἀπέθανεν, ἀπέθανεν σκληρῶς. Ἔστειλα νὰ σε φωνάξω, φιλιτάτη μου νέα κυρία, διὰ νὰ κατορθώσῃς νὰ τὸ εἶπῃς μετ' ἐπὶ πον εἰς τὴν μητέρα σου· διότι δὲν ὑπάρχει ψυχὴ

γεννητή εις όλον τὸ χωρίον τολμῶσα νὰ φέρῃ τὸ νέον αὐτὸ εἰς τὴν θύραν τῆς, καὶ ἐνδεχόμενον νὰ φέρουσιν εἰς τὰς οἰκίας τὰ σώματα. . .

— Σταμάτησε! εἶπα, Κυρία Βέατυ. . . εἶσαι βεδίκα. . . Ἀλλὰ δὲν ἠσθάνθην πλέον μετὰ τὰς λέξεις ταύτας εἰμὴ ὅτι τὸ πρόσωπόν μου κατεπάγωσε καὶ ὑγράνθη· ἐνθυμοῦμαι μόνον ὄσμῃν ἐξυδίου καὶ κρασίου καὶ ἤχον ψιθυρισμοῦ καὶ κλαυθμοῦ.

— Φιλτάτη καρδιά! καρδιά μου! ποῖος τὸ ἐπίστανε εἰς τὸ ἠσθάνετο τόσο! ἤκουσα τὴν καλὴν γυναῖκα λέγουσαν, καὶ ἀνεγερθεῖσα εἰς τοὺς πόδας μου προσεπάθησα νὰ βάλω τὸν πλόν μου, με ὄλας τὰς παρακλήσεις τῆς νὰ ἠσυχάσω ὀλίγον.

— Ὅχι, ὄχι, πρέπει νὰ ὑπάγω εἰς τὴν οἰκίαν! ἀπεκρίθη ἡρέμως. Ἡμπορεῖ νὰ ὑπάγῃ ἄλλος τις νὰ τῆς τὸ εἶπῃ καὶ θὰ τὴν σκοτώσῃ αὐτό. Ἄφες με νὰ ἀναχωρήσω εὐθύς! Ἄφες με!

Εἰς τὴν θύραν με περιέμενον εἰς τὸ ψυχρὸν σκότος ὁ Κώστας με ἵππον καὶ ἄμαξαν ἐξοχικὴν.

— Ἐσυλλογίσθη ὅτι θὰ σὰς ἐτάραττεν ὀλίγον ἢ εἰδησις, κυρία, με εἶπε, καὶ ἐξευξά αὐτὸ τὸ ἄλογον εἰς τὴν παλαιὰν αὐτὴν ἄμαξαν. Δὲν εἶναι ἀξία διὰ κυρίαν ἀλλὰ, μὰ τὴν ἀλήθειαν, εἶναι προτιμότερα ἀπὸ τοὺς γλυστερούς αὐτοὺς δρόμους διὰ τοὺς πόδας σὰς.

Ἀγνοῶ πῶς ἐγενεῖν ἡ ἐφ' ἡμέρας ἐπιστροφή μου· ἐνθυμοῦμαι μόνον ὅτι εἶπα μίαν φορὰν εἰς τὸν Κώσταν.

— Εἶναι ἐντελῶς βέβηκιον, ἐντελῶς βέβηκιον ὅτι ὁ Κ. Χόλιγγφορθ ἦτο. . . ἦτο. . .

— Ὅχι, κυρία, ὄχι· με ἀπεκρίθη· καθόλου βέβαιον. Λέγουν ὅτι ὁ Κ. Ἰωάννης ἦτο εἰς τὴν ἄμαξαν, ἀλλὰ κἀνεὶς δὲν τὸν εἶδε νεκρὸν, καθόσον τοῦλάχιστον ἐγὼ ἔμαθα.

Παρεκάλεσα αὐτὸν νὰ σταματήσει εἰς τὴν ἐξωτερικὴν θύραν τῆς ἐπαύλεως καὶ διέβη ἐπὶ τὴν δευτεροστοίαν ἐνόσω ἡ σελήνη ἤρχιζε νὰ φωτίζῃ τὸν παγωμένον κόσμον. Ὅτε δὲ ἐπλησίον εἰς τὴν θύραν ἐφαντάσθη ὅτι ἤκουσα κλαύματα καὶ ὄλοφουμούς· ἀλλ' ἦτο ἡ Μόψι ψάλλουσα εἰς τὴν αἶθουσαν. Ὅπισθεν τοῦ παραθύρου εἶδα τὴν Ἰωάννην περιπατοῦσαν εἰς τὸ ἐστιατώριον καὶ προστοιμάζουσαν τὴν τράπεζαν διὰ τὸ τέτον. Τὰ πάντα ἦσαν ἡσυχα καὶ εἰρηνικὰ ὡς τὰ ἀφήκα πρὸ δύο ὥρων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ.

Τὰ κοράσια με ἠκολούθησαν εἰς τὸ δωμάτιόν μου ἀποροῦντα ποῦ ἦμην τόσο ἀργά. Ἀλλὰ προφασίσθησα ὅτι ἦμην κοπιασμένη τὰ παρεκάλεσα νὰ με ἀφήσουν μόνην. Τότε ἐκλείδωσα τὴν θύραν καὶ ἐπέβρασα μόνη ὀλόκληρον ὥραν ἀγωνίας· ὁ πυρετὸς τῆς ἀβεβιαῖ-ητος δὲν με ἄφινε νὰ κλάσω· ὑπέφερα εἰς

τοιοῦτον βιθμὸν ὅσον οὐδέποτε εἶχα κἀν φαντασθῆ.

Ἰπῆρχε τι τόσο τρομερὸν περὶ τοῦ ὁποίου ἔπρεπε νὰ βεβαιωθῶ καὶ δὲν ἠδυνάμην νὰ τὸ κάμω. Ὁ Ἰωάννης ἐφονεύθη, ἀπεσπάσθη ἀπὸ πᾶσαν ἀγάπην καὶ ἐλπίδα βοήθειας ἐκ μέρους μας. Ὁ Ἰωάννης ἐπληγώθη καὶ ἀπέθανε μακρὰν τῆς οἰκογενείας του μὴ ἔχων τινὰ πλησίον αὐτοῦ νὰ τὸν περιθάλλῃ, ἄνευ τῆς εὐλογίας τῆς μητρὸς του, ἄνευ οὐδενὸς δυνάμενου νὰ τῷ ψιθυρίσῃ ὅτι τὸν ἠγάπων καὶ ὅτι ὄλην μου τὴν ζωὴν θὰ ἐπένοον δι' αὐτόν! Ὁ Ἰωάννης ἐχάθη ἀπὸ τὴν γῆν· μὰς ἀφῆρέθη διὰ παντός! Δὲν ἔλα τὸν ἔβλεπα πλέον ἔως ὅτου οἱ ὀφθαλμοὶ μου θὰ ἐγένοντο σκοτεινοὶ καὶ ἡ κόμη μου λευκή· ἔως δὲ τότε ἀκόμη θὰ ἔμενα μακρὰν αὐτοῦ ὅσον πάντοτε! Αἰ ἀσθελεῖς ἀκτίνες τῆς σελήνης ἐπιπταν γαλήνιοι περὶ ἐμὲ καὶ ἡ φρίκη τοῦ θανάτου κατεπάγωνε τὴν καρδίαν μου.

Ἡ ὥρα τοῦ τέτοι ἐβρασε καὶ τὰ κοράσια ἐλθόντα ἐκρουσαν τὴν θύραν μου. Εἶποῦσα δὲ ὅτι εἶχα ποπονοκέφαλον τὰς παρεκάλεσα νὰ με φέρουσιν τὸ τέτον μου εἰς τὴν κλίνην μου ὡστε ἀνεχώρησα. Μετ' ὀλίγον εἰσῆλθεν ἡ Κ. Χόλιγγφορθ, με ἐξετάσεν ἀνεσύχως περὶ τῆς υγείας μου, σφίγγουσα με τὰς δροσεράς καὶ μαλακὰς χεῖρας τῆς τοὺς καταφλεγμένους μὴνυγὰς μου· καὶ ἐγὼ ἔμενα οὕτω ὑπὸ τὰς χεῖρας τῆς καταβεβλημένη ἀπὸ τὸ σκληρὸν μυστικὸν μου. Δὲν ἠδυνάμην νὰ τὸ εἶπω ἐκείνην τὴν νύκτα. Ὅτε θὰ ἦτο ἀνάγκη νὰ μάθουν τὸ χειρότερον, τότε ἦτο καθήκον μου νὰ τὰς βοηθήσω ἐν τῇ ἀγωνίᾳ των. Ἀλλ' ἦμην εἰς κατάστασιν νὰ ἐκτελέσω τοιοῦτον χρέος τὴν στιγμὴν ἐκείνην; Ἐκτὸς δὲ τούτου, ὑπῆρχεν ἀκόμη μία ἐλπίς εἰς τὴν ὁποίαν προσεκολλήθη μετ' ἀγρίας ἐνεργητικότητος. Ἦτο ἀδύνατον νὰ ἀπέθανεν· δὲν ἦτο σωστὸν νὰ ἀπέθανεν· ἤρχισα δὲ τότε νὰ παρακλῶ τὸν Θεὸν νὰ μὴ ἀσεδήσω. Προσεπάθησα ν' ἀποσπῶ ἀπὸ τὴν καρδίαν τὴν φωνὴν «Γεννηθῆτω τὸ θέλημά σου» ἀλλ' ἠσθάνθην ὅτι ἡ θέλλα τῆς θλίψεώς μου θὰ κατέπνιγεν αὐτὴν πρὶν προφθάσῃ ἀκόμη εἰς τὸν οὐρανόν.

Ἐπροσποιεῖτο ὅτι ἀπεκοιμήθη καὶ ἤκουσα σιγαλὰ βήματα περὶ τὸ δωμάτιόν μου καὶ ἡσυχα ψιθυρίσματα· ἐγίνωσκον δὲ κάλλιστα ὅτι τρία προσφιλῆ ὄντα ἐπαγρύπνουσιν καὶ περιστρέφοντο πλησίον μου. Προσεπάθησα νὰ μὴ συλλογισθῶ τὸν ὄλοφουμὸν τῆς ἀγωνίας, ὅστις θὰ ἐξήρχετο μετ' ὀλίγον ἀπὸ τὰ ἡσυχα ἐκεῖνα χεῖλη. Μικρὸν κατὰ μικρὸν με ἀφήκων μόνην πιστεύουσα ὅτι ἐκοιμώμην βαθέως. Πλὴν με ἦτο ἀδύνατον νὰ κοιμηθῶ, ἀλλὰ καὶ ἀν με ἦτο δυνατὸν δὲν θὰ τὸ ἔκαμνα. Πιθανὸν νὰ ἤρχετο εἰδησις τις τὴν νύκτα καὶ ἐγνώριζα ὅτι ὅτε θὰ ἐφθάνεν ἡ ὥρα ἐκείνη, δὲν ἔπρεπε ν' ἀπορύγω τὸ καθήκον μου νὰ φέρω εἰς τὴν δυστυχῆ μητέρα τὸν πι-

κρὸν σταυρὸν τῆς καὶ νὰ τὸν τοποθετήσω ἢ ἴδια ἐπὶ τῶν ὤμων τῆς.

Ἄφ' οὗ ὅλοι ἀνεπαύθησαν, ἀνηγέθησαν καὶ κατέβησαν εἰς τὸ μαγειρεῖον. Ἡ ἀντανάκλασις τῆς χιόνης ἐφώτιζεν ἀρκούντως ὅπως βλέπω ποῦ ἐπήγαυα. Πόσον τρομερῶς μαῦραι ἐφάνοντο αἱ ἐπὶ τοῦ τοίχου σκιαί. Αἱ στεναὶ θύραι τῶν διόδων ὡμοίαζαν νεκροκράββατον. Ἡ κλίμαξ ἦτο ἀπαίσιον βάραθρον ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἐβυθίσθησαν ἄπασαι αἱ ἐλπίδες καὶ αἱ ἠδοναί! Πόσον οἱ ἀστέρες ἐτρεμν ὀπισθεν τῶν παραθύρων, καὶ πῶς ὁ νυκτερινὸς ἀὴρ ἐπέταζεν! Εἶδα γραῖαν ὑπέρτριαν καθημένην ἀκόμη πλησίον τοῦ πυρὸς τοῦ μαγειρείου.

— Σάλλου, τῆ εἶπα, ἀν φθάσῃ κἀμμία εἰδησις αὐτὴν τὴν νύκτα ἢ πολλὰ πρῶτ, ὑποσχεθῆτι με ὅτι θὰ ἔλθῃς πρῶτον εἰς ἐμὲ πρὶν τὴν εἰπῆς εἰς τὴν κυρίαν σου ἢ εἰς ἄλλον.

— Ὁ Θεὸς νὰ σ' εὐλογῆσῃ, παιδί μου! ἀνέκραξεν ἡ Σάλλου, φοβοῦμαι ὅτι κἀτι ἔχεις. Πρόσεξε μὴ ἀράσῃς κἀμμὴν θέρμην.

— Δός με τὴν ὑπόσχесίν σου! ἀπεκρίθη συνθλιβούσα τὰς χεῖράς μου. Ἐπιθύμουν πολὺ νὰ ἐκμυστηρευθῶ εἰς τὴν γραῖαν τὸ τρομερὸν μυστικὸν μου καὶ νὰ ἀγρυπνήσω μαζὴ τῆς μέχρι τῆς πρῶτης ἐφοβήθη ὁμοῦς μήπως φωνάξῃ καὶ ἀκουσθῆ ἐπανηλθα λοιπὸν εἰς τὴν κλίνην μου. Ὅτε δὲ τὸ ὠρολόγιον ἐσήμανε τὴν πέμπτην ὥραν ἐκαλύφθη με τὸ ἐπανωφόριόν μου καὶ ἐξῆλθα εἰς τὴν δευτεροστοίαν νὰ περιπατήσω μόνον καὶ μόνον χάριν τῆς ἀλλαγῆς. Ἐφοβούμην μὲν σχεδὸν τὰ μέγιστα δένδρα τὰ ὅποια ἦσαν κατάμαυρα ὡς πρὸς τὴν χιόνα καὶ ὡμοίαζαν φαντάσματα, ἀλλὰ πολὺ περισσότερο ἐτρεμα εἰς τὰς μελαγχολικὰς γωνίας τοῦωματίου μου, με τὸ μονήρες φῶς καὶ τὴν ἐρημον στάτικην τῆς ἐστίας μου. Ἐπορεύθη μὲχρι τῆς ἐξωτερικῆς θύρας καὶ μάλιστα ἐξῆλθα εἰς τὸν δρόμον ἐλπίζουσα νὰ ἴδω κανένα ὁδοιπόρον δυνάμενον νὰ με εἶπῃ τί περὶ τοῦ συμβάντος τῆς ἀμάξης. Ἡ ἔδδς ἦτο λευκή καὶ προκλητικὴ ἐνώπιόν μου· προσεπάθησα νὰ καταμετρήσω πόσον ἀπέγχετο ἡ πλεσιεστέρη καλύβη τῶν περιχώρων, ὅπου πιθανὸν νὰ ἐμάνθανά τι δυνάμενον νὰ καταπραύνη τὴν φροσρὴν ἀμφιβολίαν μου. Ἀλλ' ἡ κεφαλή μου ἦτο παρακαλιτμένη, καὶ ὑποθέτω ὅτι δὲν ἐμέτρησα καλῶς τὴν ἀπόστασιν· διότι, ἀφοῦ περιεπάθησα ἐν μίλιον δὲν κῦρα οὐδεμίαν κατοικίαν. ἤρχισε πλέον ἡ πρῶτη καὶ ὁ κόσμος μοι ἐφαίνετο κάτωχος καὶ μελαγχολικός. Αἴφνης ἔχασα τὰς δυνάμεις μου, ἠσθάνθη ὅτι ἐλαπιόθουμον καὶ καθήσασα ἐπὶ σωροῦ λίθων ἐκαλύψα διὰ τοῦ ἐπανωφορίου μου τὸ πρόσωπόν μου. Ἐνθυμοῦμαι πόσον αἱ ἰδέαι ἐγεναν ὀλίγον κατ' ὀλίγον διακεκομμέναι καὶ συγκεχυμέναι καὶ ὅτι αἱ αἰσθήσεις μου ἐναρκώθησαν. Ἐξέ-

πνησα ἄπαξ ἡ δις καὶ εἶπα κατ' ἑμαυτὴν ὅτι θὰ ἀνεγειρόμην μετ' ὀλίγας στιγμὰς, ἀλλ' ὅτι εἶχα ἀνάγκην ὀλίγης ἀκόμῃ ἀναπαύσεως. Ἐμείνα δὲ οὕτω βυθισμένη εἰς εἶδος ἀνοήτου ὄνειρου καὶ βραδύου, ἀγνοῶ καὶ ἐγὼ πόσον ὦραν, ὅτε αἰφνιδίᾳ ἀφῆ χεῖρὸς ἐπὶ τοῦ ὤμου μου με ἔκαμε νὰ ἀναπηδήσω, καὶ φωνή τις εἶπε·

— Τί ἔχεις, ταλαίπωρή μου γυναῖκα;

Ἡ φωνὴ ἦτο ἀνδρὸς. . . φωνὴ οἰκειοτάτη εἰς ἐμὲ, τέκνα μου, ἡ φωνὴ ἦτο τοῦ Ἰωάννου Χόλιγγφορθ.

Κραυγᾶσασα ἀγρίως ἀπέβριψα τὸ ἐπανωφόριον ἀπὸ τὸ πρόσωπόν μου καὶ φωνάζουσα «Ἰωάννη! . . Ἰωάννη!» τὸν ἤρπασα ἀπὸ τὰς δύο του χεῖρας. Ἦτο ἔμπροσθέν μου ἀβλαβής.

— ὦ! σὲ εὐχαριστῶ, Θεέ μου! ἀνέκραξα πάλιν καὶ κατεβλήθη ὑπὸ ῥοῆς δακρύων φοβεράς, ἀν καὶ οὐδὲ ἐν εἶχα χύσει καθ' ὅλον τὸ διάστημα, κατὰ τὸ ὄποιον ἐφανταζόμην αὐτὸν κείμενον νεκρὸν ἢ θνήσκοντα.

— Ἐνόμιζα ὅτι ποτε πλέον δὲν θὰ ἔβλεπα τὸ πρόσωπόν σου παρὰ εἰς τὸ νεκροκράββατον! ἔλεγα κλαίονσα ἀπὸ τὴν παράφρονα χαράν μου, καὶ ἀγνοοῦσα σχεδὸν τί ἐπρόφρα.

— Σοφία! με εἶπεν ὁ Ἰωάννης, εἶμαι εἰς τὰ σωστά σου; Λέγεις ὅλα αὐτὰ ἀποτενομένη εἰς ἐμὲ;

— Δὲν ἠμποροῦ νὰ ἐμποδίσω τὸν ἑαυτόν μου, ἀπεκρίθη. Δὲν εἶναι πρέπον, ἀλλ' εἶναι ἀδύνατον νὰ κάμω διαφορετικὰ. ὦ πόσον ὑπέφερα. Οὐδεὶς τὸ ἠξεύρει ἐκτὸς ἐμοῦ. Τὸ ἤκουσα τὴν παρελθούσαν νύκτα καὶ τὸ ἐκρυψα ἔως τότε καὶ αὐτὸ σχεδὸν με ἐφόνευσε.

— Φοβερεῖς ἑαυτὴν καθημένη ἐδῶ εἰς τὸ ψυχός, εἶπεν ὁ Ἰωάννης. Εἶσαι καταπαγωμένη.

Καὶ καλύψα με με τὸν ἐπεδύτην μου ἔλαβε τὸν βραχίονά μου ὑπὸ τὸν ἰδικόν του.

— Ποῖος σὲ εἶπε περὶ τῆς ἀμάξης; με ἠρώτησεν.

— Ἡ Κ. Βέατυ, χθὲς τὴν νύκτα, ἀπεκρίθη.

— Ἡδύνατο νὰ σιωπήσῃ ἔως σήμερον. Πολλοὶ δυστυχεῖς ἐφονεύθησαν, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ ἐσώθησαν, ὡς ἐγὼ, ἀβλαβεῖς. Καὶ λοιπὸν τὸ ἐρύλαξες μυστικὸν ἀπὸ τὴν μητέρα μου, καὶ ἐλυπήθησ δι' ἐμὲ; Σοφία, δύναμαι νὰ σὲ κάμω πάλιν τὴν ἐρώτησιν τὴν ὁποίαν σὲ ἔκαμα μίαν ἑσπέραν πρὶν ἀναχωρήσω; Ἄν ὅμως σὲ λυπῆ μὴ με εἰπῆς τίποτε.

— Δύνασαι, Ἰωάννη, ἀπεκρίθη.

— Καὶ τί θὰ με ἀπαντήσῃς; ἠρώτησεν.

— Ὅ,τι ἐπιθυμῆς, ἀπεκρίθη με ἔλλειψιν ἀξιοπρεπείας, τὴν ὁποίαν ἐβυθίωσα ἐνθυμούμην μετὰ ταῦτα.

(Ἔπεται συνέχεια.)

ΣΥΛΛΟΓΗ ΛΕΞΕΩΝ

έν χρήσει έν τε Αιγύλη και Κρήτη (*).

Η συλλογή αυτή έμπεριέχει λέξεις μη εύσας πολ- λάκις έν χρήσει άλλαχού διαφέρει δε από τὸ υπό Χουρμούζη γλωσσάριον τῆς Κρήτης· διότι αὐτὸς μὲν έρμηνεύει λέξεις τινὰς τῆς Κρήτης είτε βαρβα- ρικὰς είτε ἄλλας πρὸς κατάληψιν τῆς έντοπίου δια- λέκτου, ἡμεῖς δὲ σκοπὸν ἔχομεν νὰ περισυναξώμεν ὡς πολύτιμον κειμήλιον λέξεις ἑλληνικὰς μή τεθη- σαυρισμένας εἰς τὰ λεξικά.

Εὐχομαι δὲ νὰ συλλεθῶσι και εἰς ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ ειδημονεστέρους, λέξεις ειδικαί, διότι ἐξ αὐτῶν θέλει προκύψει γενικὸν λεξικὸν τῆς κοινῆς γλώσσης, λαμπρότατον τεκμήριον τῆς ένδόξου ἡμῶν καταγωγῆς. Καί αὐτὴ ἤθελεν εἶσθαι ἡ καταλληλο- τέρα ἀπάντησις πρὸς τοὺς μισέλληνας ἐκείνους, οἴ- τινες παντὶ θένει ἀγωνίζονται νὰ ἀμαυρώσωσι τὴν δόξαν τοῦ ἡμετέρου γένους ἀρνούμενοι ὡς και αὐτὴν τὴν καταγωγὴν μας.

Τεκτονικά.

Υπουργός, συμβοηθὸς τοῦ τέκτονος.
Πηλοφόρι, σανίδιον ἐπὶ τοῦ ὁποίου φέρεται ὁ πηλὸς ἢ ἡ ἄσβεστος.
Μαλά, τὸ παρ' ἡμῖν *μυστρί* πρὸς ἐξομάλυνσιν τοῦ τοίχους.
Μαλαχτᾶρι, εἶδος γραφίδος ἢ τὸ κοινῶς *μοντζι* πρὸς λεύκανσιν τοῦ τοίχου· οὕτω λέγεται και τὸ δι' οὗ πισῶνουν τὰ πλοῖα.
Χρῖσμα, ἡ διὰ τῆς ἀσβέστου λεύκανσις τοῦ τοίχου.
Παραχρῖσμα, παλάμισμα.
Γωρία, σκάρα, ἐργαλεῖον πρὸς ὄρθωσιν τοῦ λίθου.
Πῆχυς, ὁ κανὼν πρὸς ἐπιπέδωσιν τοῦ λίθου.
Ζύγι, ὁ μὲτρηθὸς ὁ διὰ σχοινίου κρεμάμενος πρὸς ὄρθωσιν τοῦ τοίχου (*niveau και fil à plomb*).
Πελέκι, τζεκκούρι.
Πινακίδα, σανίδιον ἐπὶ τοῦ ὁποίου μαλάττει ὁ τέκτων τὴν ἄσβεστον (ὡς ὁ ζωγράφος τὰ χρώματα).
Χοχλάδια, μικροὶ λίθοι τιθέμενοι πρὸς στερεώ- σιν ὑποκάτω ἢ μεταξὺ τῶν μεγάλων λίθων.

Ποιμενικά.

Αειθόριον, εἶδος χουλιάρας ἢ σπάθης δι' ἣς ἀ- ναμιγνύουν τὴν μυζίθραν διὰ νὰ μὴ καίεται εἰς τὸν πυθμένα τοῦ λέβητος.

(*) ΣΗΜ. ΠΑΝΔ. Αἱ ἀνωτέρω λέξεις φιλοτίμως συνελέχθη- σαν και εὐμαθῶδες ἐτακτοποιήθησαν ὑπὸ τοῦ Κ. Νέστορος Ξου- διᾶ. Ὁ δὲ ἀνεγνώστης ένθυμεῖται, ὅτι κατὰ τὴν έν τῷ τόμῳ τῆ (σελ. 118—120) καταχωρισθεῖσα διατριβή, Αἴγυλα έννομᾶζεται τὸ καθ' ἡμᾶς Τσεριγότον.

Αειθονίζω, ἀνακατόνω.
Πολυδορίζουν, ὅτε τὰ πρόβατα περιφέρονται μόνα των ένθεν κακειθεν. Αὐτὴ βέβαια παράγεται ἐκ τοῦ πολὺ και δονίζω.
Ὀρνυκοῦνται, τὸ αὐτὸ ὡς τὸ ἀνωθεν, ἀλλὰ λέ- γεται περὶ βοῶν.
Ἀνδροκαλοῦνται, ὅτε οἱ βόες παλαίουσι.
Ταρατῆς, ραβδῖον δι' οὗ συναξουν εἰς ἓν τὸν τυρὸν εἰς τὸν λέβητα· γαλ. *agitateur*.
Ἀρθόγαλα, ἡ κορυφή, τουρκ. *καϊμάκι*· ἐκ τούτου τὸ ρῆμα ἀρθογαλίζω.
Έγγαλι, ἡ αἰξ ἢ ἡ προβατίνα ὅτε δὲν εἶναι στεῖρα.
Αεθέτων, ὁ λέβης εἰς ἓν βράζουν τὸ γάλα και έν γένει κάθε λέβης.
Ἀρθότυρον, ἡ μυζίθρα ἀφοῦ ξηρανθῆ εἰς τὴν ἄλμην.

Μαλάκα, τὸ χλωρὸν τυρίον.
Βουκεντράκι, τὸ βουκεντρον.
Νομή, τὸ μέρος ὅπου βόσκει τις τὰ πρόβάτα του.
Ἀναξένω, βράζω τὸ γάλα.
Παραβοσκός, ὁ βοηθὸς τοῦ βοσκου.
Τυρέυτης, ἐπὶ ἀνθρώπων και ζώων, ἡ καλουμένη μουλιάστρα.
Βοσκαρὲ, ὁ τῆς βοσκῆς τόπος.
Οὐρός, τυρόγαλον.

Ἄλιευτικά.

Ὀρμίδι, τὸ καλάμι. Δὲν έννοοῦν μόνον δὲ τὸ καλάμι διὰ τῆς λέξεως ὄρμιδι, ἀλλ' έν γένει εἰς τὸ Αἴγαῖον πέλαγος, έννοοῦν και τὴν τρίχα, τὴν εἰς τὸ καλάμι δεμένην, και εἶναι λέξις κοινὴ, τὴν ὁποίαν και ἡμεῖς ἔχομεν μετὰ τὴν διαφορὰν τοῦ α, ὄρμιδι ἀντὶ ὄρμιδι.
Κερτός, ἢ κυρτός, τὸ κοφινέλο.
Σκινογαλοῦν, ἡ ἄλιευσίς τῶν καλαμαρίων· συν- ἤτως μεταχειρίζονται τὰ πυρά, ὡς και εἰς τὴν ἀ- λιευσιν τῶν καρκίνων, διὰ τοῦτο Ἑλληνιστῆς τις ἔ- δωκε τὴν ἀκόλουθον παραγωγὴν, ὅτι τὸ σκινογαλοῦν εἶναι διαφθορὰ τοῦ καρκιναλοῦν. Ἀναφέρομεν ταύτην ἀπαφίνοντες τῷ ἀναγνώστῃ ὅπως κρίνη περὶ τῆς πιθανότητος αὐτῆς.
Γλωσσίδι, ἡ αἰχμὴ τοῦ ἀγκιστρίου, τὸ αὐτὸ ἐπὶ λίχνου ἦτοι τὸ προστόμιον ἢ ὁ μυκτῆρ.
Μολυβδιά, κῶνος μολύβδινος ἵνα ἀποτελῆ βαρὺ τὸ δίκτυον. Περιέργων εἶναι ὅτι οἱ ἀρχαῖοι μεταχει- ρίζονται τὸ αὐτὸ σχῆμα ἐπὶ τῆς αὐτῆς χρήσεως, ὡς εὐρον εἰς τὴν παλαιὰν πόλιν τῆς νήσου Αἰγύλης.

Οἰκιακά.

Παράσιπτο, μικρὸν ἔσπῆτιον δι' οὗ διαβαίνει τις ἵνα ἐμβῆ εἰς τὴν καθυτὸ κατοικίαν του· ἦτοι πρὸ-

θυρον ἢ τὸ τῶν ναῶν προπόλαιον. Γαλ. *vestibule*.
Έξώστης, σκέπασμα ἐξέχον τῆς οἰκίας και ἀ- νοικτὸν ἀφ' ὅλα τὰ μέρη, ἐκτὸς τοῦ πρὸς τὴν οἰ- κίαν (*balcon*).
Οικοδεσπότης, ὁ οἰκοκύρις ἢ μᾶλλον ὁ γεροντό- τερος.
Οικοδέσποινα, τὸ αὐτὸ ἐπὶ θηλυκοῦ.
Παραστία, πυροστία.
Παρασεῖρα, τὸ σάρωμα· ἐξ οὗ τὸ ρῆμα παρα- σεῖρω.
Κεῖτομαι, κατὰ τὴν γενικὴν σημασίαν.
Τῆκεται, ὅτε εἶναι τις κληίρης ἀσθενείας ἕνεκα, τὸ παρ' ἡμῖν τύζεται.
Λαινοθέστρα ὅπου θέτουν τὴν λαίναν.
Ὀρνιθοκοιτης, ὅπου κοιτάζονται αἱ ὄρνιθες. Ἐξ οὗ και τὸ ἀπρόσωπον ῥῆμα, *κοιτάζει, κοίτα* και τὸ ζενοκοιτάζει.

(Ἔπειτα συνέχεια.)

ΠΑΡΑΘΩΡΑ.

ΤΟ ΒΑΘΥΤΕΡΟΝ ΦΡΕΑΡ. Τὸ βαθύτερον φρέαρ τὸ ὁποῖον ὑπάρχει εἰς τὴν ὑφήλιον εἶναι ἀναμφι- σθητῆτος τὸ πρὸ δύο περίπου ἐτῶν ἀνορυττόμενον έν Ἀγίῳ Λοδοβίκῳ τῶν Ἡνωμένων ἐπαρχιών. Ἡ ἀ- νασκαφὴ ἔφθασεν εἰς βάθος 3,147 ποδῶν, και ὕδωρ δὲν ἐφάνη εἰςέτι.
ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΓΑΛΛΙΑΣ. Τὸ 1868 ὁ ὀλικὸς ἀ- ριθμὸς τῶν διελθόντων ἐπὶ τῶν Γαλλικῶν σιδηρο- δρόμων, ἦτοι ἐπὶ μήκους 16,000 χιλιομέτρων, ἀ- νέβη εἰς 402 ἑκατομμύρια ψυχῶν.
 Ὁ ἀριθμὸς τῶν έν τῷ ἔσωτερικῷ τῆς Γαλλίας διαμετακομισθεισῶν ἐπιστολῶν ὑπερέβη τὰ 300 ἑ- κατομμύρια· ἐφημερίδων δὲ και ἄλλων έντύπων ἐγ- γράφων, δειγμάτων, κ. τ. λ. 325 ἑκατομμύρια.
 Τὸ μήκος τῶν τηλεγραφικῶν συρμάτων ἦτο 35,157 χιλιόμετρον. ὁ δὲ ὀλικὸς ἀριθμὸς τῶν τηλε- γραφημάτων τοῦ ἔσωτεριχοῦ και τῆς διεθνούς ὑπη- ρεσίας ανέβη εἰς 3,024,000. Ἐντὸς τοῦ ἀριθμοῦ τού- του ἔμπεριλαμβάνονται 294,000 τηλεγραφήματα τοῦ ὑπουργεῖου τῶν ἔσωτερικῶν.
ΑΓΓΑΙΚΟΝ ΝΟΜΙΣΜΑΤΟΚΟΠΕΙΟΝ. Ἀπὸ ἐπίση- μὸν τινα ἐκθεσιν ἐρανοζόμεθα τὰς ἐξῆς πληροφορίας περὶ τοῦ χρυσοῦ, ἀργύρου και χαλκοῦ τῶν μετατρα- πέντων εἰς νομίσματα ἀπὸ τὴν 1 Ἰανουαρίου 1859 μέχρι τῆς 31 Δεκεμβρίου 1868, τὴν πραγματικὴν ἀξίαν ἑκάστου τῶν μετάλλων, και τὸ εἰς νόμισμα ἀντιπροσωπεῖον ποσόν.
 Ἐπὶ ὀλοκλήρου διαστήματος δέκα ἐτῶν, ἦτοι ἀπὸ τοῦ 1859 μέχρι τοῦ 1868, ὁ μετατραπείς εἰς νόμι- σμα χρυτὸς ἐζύγισε 14,208,007 οὐγγίαις. Παρή-

γαγε δὲ 41,293,641 λίρας στερλ., ὧν ἡ πραγμα- τικὴ ἀξία ὑπερέβαινε κατὰ λίρας £. 3s. 6d., τὴν ἀ- ξίαν τῶν ἀποκοπέντων νομισμάτων. 12,482,565 ἡμίσειαι λίραι ἔφερον χρυσοῦν ἀξίας 6,241,284. 13s. 10d. λιρῶν στερλινῶν. Ἡ ὄλη ἀξία τοῦ εἰς νομί- σματα κατασκευασθέντος χρυσοῦ κατὰ τὴν δεκαε- τίαν ανέβη εἰς 47,534,929. 17s. 4d.
 Ἀργύρου 11,400,664, οὐγγίαι κατασκευάσθη- σαν εἰς νομίσματα. Τὸ ποσὸν τοῦ μετάλλου τούτου ἐκόστισε 3,388,522. 8s. 4d. λιρ. στερλ. ἡ δὲ ἀν- τιπροσωπεύουσα ἀξία τῶν νομισμάτων 3,410,184. 18s. 40d. λιρ. στερλ. Πρὸ 12 ἐτῶν δὲν ἐκόπησαν πλέον ἀργυρᾶ νομίσματα τῆς ἀξίας 4 πενῶν ἢ 1/3 τοῦ σελινίου, οὔτε ἡμίσειαι κορώναι (2 σελ. και 6 πέν.) ἀπὸ τοῦ 1854. Ἡ τελευταία ἐκδοσις ἀργυρῶν τμη- μάτων 3 πενῶν ἐγένετο τὸ 1862.
 Τὸ βάρος τοῦ χαλκοῦ (και ἀπὸ τοῦ 1864 ὀρει- χάλκου) μετατραπέντος εἰς πένας, ἡμισίας και τέ- тарτα τῆς πένας ἐζύγισε ὀλίγον περιπλέον τῶν 2,418 τόνων. Ἡ ποσότης τοῦ μετάλλου τούτου ἡ- γοράσθη ἀντὶ 493,033, 18s. 7d. λιρῶν στερλ. Πα- ρήγαγε δὲ νομίσματα ἀντιπροσωπεύοντα τὴν ἀξίαν 1,000,345. 1s. 6d. λιρ. στερλ.
 Τὸ 1864 ἦτο ἡ ἐποχὴ τῆς μεγαλητέρας ἐνεργη- τικότητος έν τῷ Ἀγγλικῷ Νομισματοκοπείῳ διὰ τὴν ἐκκοπὴν χρυσοῦν νομισμάτων. Κατὰ τὸ ἔτος τούτο πλέον τῶν ἐννέα και ἡμίσεως ἑκατομμυρίων λιρῶν στερλινῶν ἐκόπησαν. Τὸ ἔτος 1859 διέπρεψε διὰ τὸν ἐκκοπέντα ἄργυρον και τὸ 1862 διὰ τὸν χαλκόν.
 Ἡ ὀνομαστικὴ τιμὴ τοῦ ἀγορασθέντος ἀργύρου διὰ μετακοπὴν (re-coinage) ἦτο 1,084,900 λιρ. στερλ. οὔ ἡ πραγματικὴ ἀξία, (πρὸς 5s. 6d. καθ' ἐκάστην οὐγγίαν) ἦτο μόνον 938,566. 6s. 5d. λιρ. στερλ. Οὕτω λοιπὸν ἡ κατὰ τὸ διάστημα τῶν δέκα ἐτῶν ζημίαι ἐπὶ τῆς μετακοπῆς ανέβη εἰς 146, 333. 13s. 7d. λιρ. στερλ.
 Ἡ μέση τιμὴ ἦν ἐπλήρωσε τὸ νομισματοκοπεῖον κατὰ τὴν δεκαετίαν εἰς ἀγορὰν ἀργύρου πρὸς κατα- σκευὴν νομισμάτων ἦτο 5 s. 0 3/4 d. τὸ 1867 μέ- χει 5 s. 1 7/8 d. τὸ 1859 και 1866.
ΡΩΣΣΙΚΟΝ ΕΜΠΟΡΙΟΝ. Ἐκ τῶν ἐπισήμων ἐκ- θέσεων τῆς καταστάσεως τοῦ Ῥωσσικοῦ ἐμπορίου μετὰ τῶν Εὐρωπαϊκῶν Κρατῶν πορίζομεθα τὰς ἐξῆς εἰδήσεις διὰ τὸ ἔτος 1867.
 Τὸ ποσὸν τῆς εἰσαγωγῆς και ἐξαγωγῆς τῆς Ῥωσ- σικῆς αὐτοκρατορίας (συμπεριλαμβανομένης και τῆς Φινλανδίας) ανέβη εἰς 457,000,385 ρούβλια (1) ἢ 75,377,706 ρούβλ. περιπλέον τοῦ 1866.
 220,154,666 ρούβλ. ἐξαγωγῆς παρουσιάζει αὐ- ξησιν 49,405,195 ρούβλ.

(1) Ἐκάστον ρούβλιον ἰσοδυναμεῖ μετ' 4 δραχ. και 41 λεπτά.

236,845,719 ρουβλ. εισαγωγής δεικνύει αύξησιν 56,272,511 ρουβλ.

Πρὸ δέκα ἐτών, κατὰ τὸ 1857, ἡ ἐξαγωγή ἀνέβαινε μόνον μέχρι 157,700,000 ρουβλ. ἡ δὲ εισαγωγή 132,300,000.

Τὰ πολύτιμα μέταλλα ὑπόκεινται εἰς μεγάλας δυσαναλογίας· κατὰ τὸ 1867 ἡ ἐξαγωγή ἀνέβη εἰς 12,130,714 ρουβλ., ἤτοι 13,696,039 ρουβλ. ὀλιγώτερον ὡς πρὸς τὸ ἔτος 1866, ἡ δὲ εισαγωγή ἀνέβη μέχρι 33,223,647 ρουβλ. εἰς ὃν ἀριθμὸν παρατηροῦμεν αύξησιν 30,856,055 ρουβλ.

Τὰ κυριώτερα προϊόντα ἄτινα ἐξήχθησαν εἰς τὰς Εὐρωπαϊκὰς χώρας εἶναι·

Δημητριακοὶ καρποὶ	93,978,034 ρουβλ. (αὐξήσις 20 ἐκ. ρουβλ.)
Λινέριον	19,827,025 "
Λινόσπορος	18,360,342 "
Στέατα	11,829,288 "
Ξυλία	10,650,733 "
Μαλλία	9,613,615 " ἐλάττωσις κατὰ 6 ἐκ.
Κάναβις	8,674,182 "

Τὰ κυριώτερα εἶδη εισαγωγῆς ἐκ τῆς Εὐρώπης ἦσαν·

Βάμβαξ	38,039,838 ρουβλ.
Μέταλλα ἀκατέργ.	21,520,081 " αὐξήσις περὶ τὰ 13 ἐκ.
Μηχαναὶ	15,022,671 " " 5 "
Μεταλλικὰ ἐμπορ.	14,709,268 " " 4 "
Τσίον	14,343,578 " " 5 "
Χρώματα	11,030,861 "

Μεταξὺ τῶν ἄλλων εἰδῶν εισαγωγῆς συγκαταριθμοῦνται μαλλία ἄνω τῶν 8 ἑκατομ. ρουβλ. καὶ μάλλινα ὑφάσματα 6 ἑκατομ. εἰς ἃ παρατηροῦμεν αύξησιν 3 ἑκατομμυρίων διὰ τὰ πρῶτα καὶ 2 διὰ τὰ δεύτερα.

Βαμβακερὰ ὑφάσματα εἰσῆχθησαν περίπου ἀξίας 4 ἑκατομ. ρουβλ. ἡ ἐν ἑκατομμύρ. περιπλέον. Βάμβαξ κατεργασμένος 5 ἑκατομ. Μέταξαι 5 ἑκατομ. καὶ ὑφάσματα μεταξωτὰ 5 ἑκατομ. ἤτοι πλέον τῶν 2 ἑκατομ. διὰ τὴν μέταξαν καὶ περὶ τὰ 2 διὰ τὰ μεταξωτὰ ὑφάσματα περιπλέον.

Υφάσματα λινὰ 3 1/2 ἑκατομ. εἰς ὃν ἀριθμὸν παρατηροῦμεν αύξησιν ἐνὸς ἑκατομ.

Γεωργικὰ ἐργαλεῖα εἰσῆχθησαν ἀξίας περίπου ἐνὸς καὶ ἡμίσεως ἑκατομ. ἤτοι περὶ τὰς 800,000 ρουβλ. περιπλέον.

Ποτὰ	8 ἑκατομμύρια, αύξησις ἐνὸς ἑκατομ.
Οπῶραι	5 "
Ἐνδύματα Κυριῶν	1/2 "
Τούλια καὶ δαντέλλαι	1/2 "

Εἰς τὰ τῆς ἐξαγωγῆς παρατηροῦμεν·

Κτήνη	4 ἑκατομ. ρουβλ. αύξησις ἐνὸς ἑκατομ.
Ἴπποι	354,000 "
Διφθέραι καὶ γουναρικά	732,000 "
Υφάσματα	363,000 "
Ράκη	353,000 "

Κατὰ τὰ τελευταῖα δέκα ἔτη ἡ ἀνάπτυξις τοῦ ξένου ἐμπορίου ἠύξησε σημαντικά. Ἡ ἐξαγωγή ἐκ τοῦ μέρους τῆς Βαλτικῆς θαλάσσης ἠύξησε κατὰ

δέκα ἑκατομμύρια ἀναβαίνουσα ἤδη εἰς 85 ἑκατομ. Ἡ ἀξία τῶν ἐξαχθέντων ἐμπορευμάτων ἐκ τῶν νοτίων λιμένων καὶ τῶν δυτικῶν μεθορίων σχεδὸν ἐδιπλασιάσθη, ἀναβαίνουσα εἰς 81 ἑκατομ. καὶ 34 1/2 ἑκατομ.

Ἡ εισαγωγή ἠύξησε σχεδὸν τριπλασίως ἐκ τῶν πρὸς δυσμὰς μεθορίων, ἀναβαίνουσα ἤδη εἰς 71 ἑκατομ. ἐνῶ εἰς τοὺς λιμένας τῆς Βαλτικῆς καὶ τῆς Λευκῆς θαλάσσης σχεδὸν ἐδιπλασιάσθη, ἀναβαίνουσα εἰς 135 ἑκατομ. διὰ τοὺς μὲν καὶ 789,000 διὰ τοὺς δέ.

Ἡ Μεγάλη Βρετανία ἔλαβε κατὰ τὸ 1867 ἐμπορεύματα ἀξίας 107,000,000 ρουβλ. ἡ τετράκις περισσότερον τῆς Πρωσσίας, ἥτις ἔπεται κατὰ δεύτερον λόγον. Μετὰ ταῦτα ἔρχονται ἡ Γαλλία καὶ ἡ Τουρκία, ἀλλ' οὐχὶ μετ' ἀνελόγου σημαντικότητος.

Ἡ εισαγωγή ἐκ ξένων Κρατῶν παρουσιάζει κυρίως εἰς τὴν πρῶτην σειρὰν τὴν Πρωσσίαν μετὰ τῆς Ἀγγλίας κατὰ 92 ἑκατομ. διὰ τὴν μὲν καὶ 75 διὰ τὴν δέ.

Τὸ 1867, — 11,047 πλοῖα χωρητικότητος 1,385,738 τόνων εἰσήλθον εἰς τοὺς Ῥωσσοικὸς λιμένας, ἐξ ὧν 5,666 κενὰ (in ballast).

2,381	ἔφερον τὴν Ἀγγλικὴν σημαίαν.
1,241	" " Ῥωσσοικὴν "
1,052	" " Ἰταλικὴν "
1,134	" " Σουηδικὴν καὶ Νορβηγικὴν.

11,090 πλοῖα χωρητικότητος 1,400,552 τόνων ἐξήλθον τῶν Ῥωσσοικῶν λιμένων.

Τὰ τελωνιακὰ δικαιώματα κατὰ τὸ 1867 ἀνέβησαν εἰς 37,000,000 ρουβλ.

ΠΕΡΙΕ ΤΗΣ ΓΗΣ ΕΙΣ 80 ΗΜΕΡΑΣ. Ἐνῶ πρῶτων χρόνων εἰς 80 ἡμέρας μόλις ἠδύνατό τις νὰ μεταβῇ ἀπὸ Λονδίνου εἰς Πετρούπολιν, σήμερον τὰ τῆς συγκοινωνίας μέσθ τοσοῦτον ἠύξησαν ὥστε εἰς τὸ διάστημα 80 ἡμερῶν δύναται τις νὰ περιέλθῃ ὅλην τῆς γῆς τὴν περιφέρειαν κατὰ τὸ ἐπόμενον δρομολόγιον.

Ἐκ Παρισίων εἰς Νέαν Ὑόρκην εἰς ἡμέρας 11, ἐκείθεν εἰς Ἅγιον Φραγκίσκον διὰ τοῦ σιδηροδρόμου εἰς 7, δι' ἀτμοπλοίου εἰς Ὑοκοχάμαν εἰς 21, ἐξ Ὑοκοχάμας εἰς Χόγκ κόνκ εἰς 6, ἐκείθεν εἰς Καλκούτταν εἰς 12, ἐκ Καλκούττας εἰς Βομβάην διὰ σιδηροδρόμου εἰς 3 ἡμέρας, ἐκ Βομβάης εἰς Κατрон δι' ἀτμοπλοίου καὶ σιδηροδρόμου εἰς 14, καὶ ἐκ Κατρου εἰς Παρισίους εἰς 6 ἡμέρας, τὸ ὅλον ἡμέραι 80.

Ἐφ' ὅλου αὐτοῦ τοῦ διαστήματος τὸ μόνον μέρος εἰς ὃ ὁ ἀτμὸς δὲν εἶναι ἐν χρῆσει εἶναι ἀπὸ Ἄλλαχαβάδ πρὸς τὴν Βομβάην 140 μιλίων ἀπόστασις, ἥτις ἄλλως τε συντόμως θὰ ἐκλείψῃ διὰ τῆς συνενώσεως τῶν σιδηροδρόμων.

Φ. Α. Μ.